

Inventarisatie waarden en beleid Nederlandse kust

als basis voor het Kustpact

14 juli 2016

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam / NL
www.strootman.net
bureau@strootman.net
T. +31(0)20-419.41.69
F. +31(0)20-419.06.17

Foto voorpagina: Hollandse kustboog met IJmuiden op de achtergrond (Strootman Landschapsarchitecten)

De vuurtoren van Burgh-Haamstede (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

Inventarisatie waarden en beleid Nederlandse kust

als basis voor het Kustpact

14 juli 2016, gemaakt door:

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN BV

Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
Nederland
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

In opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Plesmanweg 1-6
Den Haag
T. +31(0)334217335
www.rijksoverheid.nl

De kop van Schouwen-Duiveland (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

Inhoud

1	Inleiding	6
2	Ontwikkeling van de Nederlandse kust	10
3	Begrenzing kustgebied	18
4	Kernkwaliteiten en collectieve waarden van het kustgebied	24
5	Vigerend omgevingsbeleid	64
6	Vervolgtraject	84
B	Bronnen	88

1

Inleiding

Kust van Terschelling (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

1

Inleiding

Na het ontwerp-besluit van de minister van IenM in december 2015 over de gewijzigde bevoegdheden voor de ruimtelijke ontwikkeling van het kustfundament ontstond maatschappelijke ongerustheid. In het Algemeen Overleg (AO) Omgevingswet van 21 januari 2016 heeft de minister van Infrastructuur en Milieu aangegeven geen uitvoering te geven aan de voorgestelde wijzigingen van het Barro voor zover deze betrekking hebben op de kust. In hetzelfde AO heeft de minister aangegeven dat zij in overleg zou gaan met de maatschappelijke en bestuurlijke partijen over het kustbeleid. Dit overleg heeft op 15 februari 2016 plaatsgevonden. Toen is afgesproken dat er voor de zomer een «Kustpact» wordt opgesteld voor de kust in brede zin. “De ambitie van het Kustpact is om te komen tot gezamenlijke waarden ten aanzien van de toekomstige ontwikkelingen van de kust. Het Kustpact is niet het eindpunt, maar het vertrekpunt om te komen tot een visie op basis van gedeelde waarden. Deze visie vormt de basis voor de verdere plannen van de betrokken partijen. Draagvlak en zorgvuldigheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.” (brief van de minister, 15 februari 2016)

Om in het pact de juiste afspraken vast te leggen wil het ministerie van IenM beschikken over een aantal inhoudelijke bouwstenen, die als afzonderlijke hoofdstukken zijn opgenomen in dit rapport:

Hoofdstuk 3: Een beargumenteerde begrenzing van het gebied dat met kust kan worden aangeduid, in het besef dat Nederland drie verschillende kustsystemen rijk is en mede in het licht van de aanleiding tot het Kustpact.

Hoofdstuk 4: Een cartografische en uitgeschreven analyse van de kernkwaliteiten en collectieve waarden van het kustgebied. Het gaat om de integrale waarden. De Nationale Visie Kust heeft de integrale aanpak ook als uitgangspunt.

Hoofdstuk 5: Een cartografische ‘montage’ van het vigerende omgevingsbeleid voor de kust en een analyse van het beeld dat daaruit voortvloeit.

De afgelopen jaren zijn er diverse bestuurlijke trajecten geweest en zijn diverse documenten opgesteld waarin de waarden van de kust met verschillende partijen zijn besproken en vastgelegd. Het gaat dan onder meer om de Nationale Visie Kust (2013) in het kader van het Deltaprogramma Kust als ook de diverse provinciale kustvisies.

Zowel de kernkwaliteiten en collectieve waarden, als de montage van het vigerend omgevingsbeleid zijn gebaseerd op bestaande onderzoeken, rapporten en beleidsplannen. Het gaat om plannen die op rijks- en provinciaal niveau zijn gemaakt, en dus een zekere mate van abstractie hebben. Plannen op het schaalniveau van gemeenten en waterschappen zijn niet meegenomen in deze inventarisatie. Het geheel is te beschouwen als de status quo, op basis waarvan kan worden bepaald of er belangrijke omissies zijn waarvoor aanpassing/ aanscherping of toevoeging nodig is. De waarden zijn in beeld gebracht op een regionale en nationale schaal. Op een lokale schaal kunnen ook andere dan de aangegeven waarden een rol spelen.

Om het geheel in perspectief te plaatsen is in hoofdstuk 2 een bondige beschouwing opgenomen over de ontwikkeling van de Nederlandse kust.

In de bijlage zijn overzichten opgenomen van het bronmateriaal dat is gebruikt.

Kustfundament

Kustfundament: de zone van de doorlopende -20 m dieptelijn in zee tot en met de binnenduinrand (Bron: Rijkswaterstaat)

288

287

2

Ontwikkeling van de Nederlandse kust

Strand bij Burgh Haamstede (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

2

Ontwikkeling van de kust

Water, wind, zand, mens: de vorming van de Nederlandse kust

De Nederlandse kust is duizenden jaren lang door natuurkrachten gevormd. In het door wind en water gedreven proces van afwisselend sedimentatie en erosie greep de mens pas vanaf de Middeleeuwen actief en structureel in. Sindsdien probeerde hij de kust naar zijn hand te zetten en het zeewater buiten de deur te houden, vooral door dijken aan te leggen en de duinen als zeewering te beheren. Toch bleef de kust op veel plaatsen afslaan en trok de kustlijn zich terug. Inmiddels wordt in het kustbeheer gezocht naar een evenwicht, waarin zowel natuurlijke kustvormende krachten een rol spelen als 'harde' zeeweringen.

De kust is ruimtelijk opgebouwd uit verschillende componenten: enerzijds de duinen, anderzijds de 'kunstwerken': dijken, dammen, sluizen. De duinen aan de kust van Zeeland, Zuid- en Noord-Holland en op de Waddeneilanden manifesteren zich als een min of meer natuurlijk, onbewoond en geaccidenteerd landschap. De dijken langs met name de Friese en Groningse kust begrenzen een open, vlak en bewoond agrarisch gebied.

Van de laatste ijstijd tot het begin van de jaartelling

Het huidige Nederlandse kustlandschap, van Cadzand-Bad in het zuidwesten tot Nieuw-Statenzijl in het noordoosten, kent een lange ontwikkelingsgeschiedenis. De wording begon na de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden. Zeespiegelrijzing, sedimentatie en erosie waren gedurende een lange periode de vormende krachten in het gebied.

Tot ongeveer 6.500 jaar geleden steeg de zeespiegel door het smelten van het landijs dat in de ijstijd was gevormd. De Noordzee ontstond in een laagvlakte, die in tweeën werd gedeeld door een landbrug tussen Engeland en Nederland. Nadat de zee deze landbrug had opgeruimd en de Noordzee ongeveer zijn huidige vorm had gekregen, kwam grootschalig zandtransport langs de kust op gang, onder invloed van de getijdenbeweging. Deze zandmigratie, de 'kustdrift', volgde langs de Zeeuwse, Zuid-Hollandse en Noord-Hollandse kustlijn een noordelijke richting. Langs de

Noord-Nederlandse kust was de kustdrift oostelijk gericht.

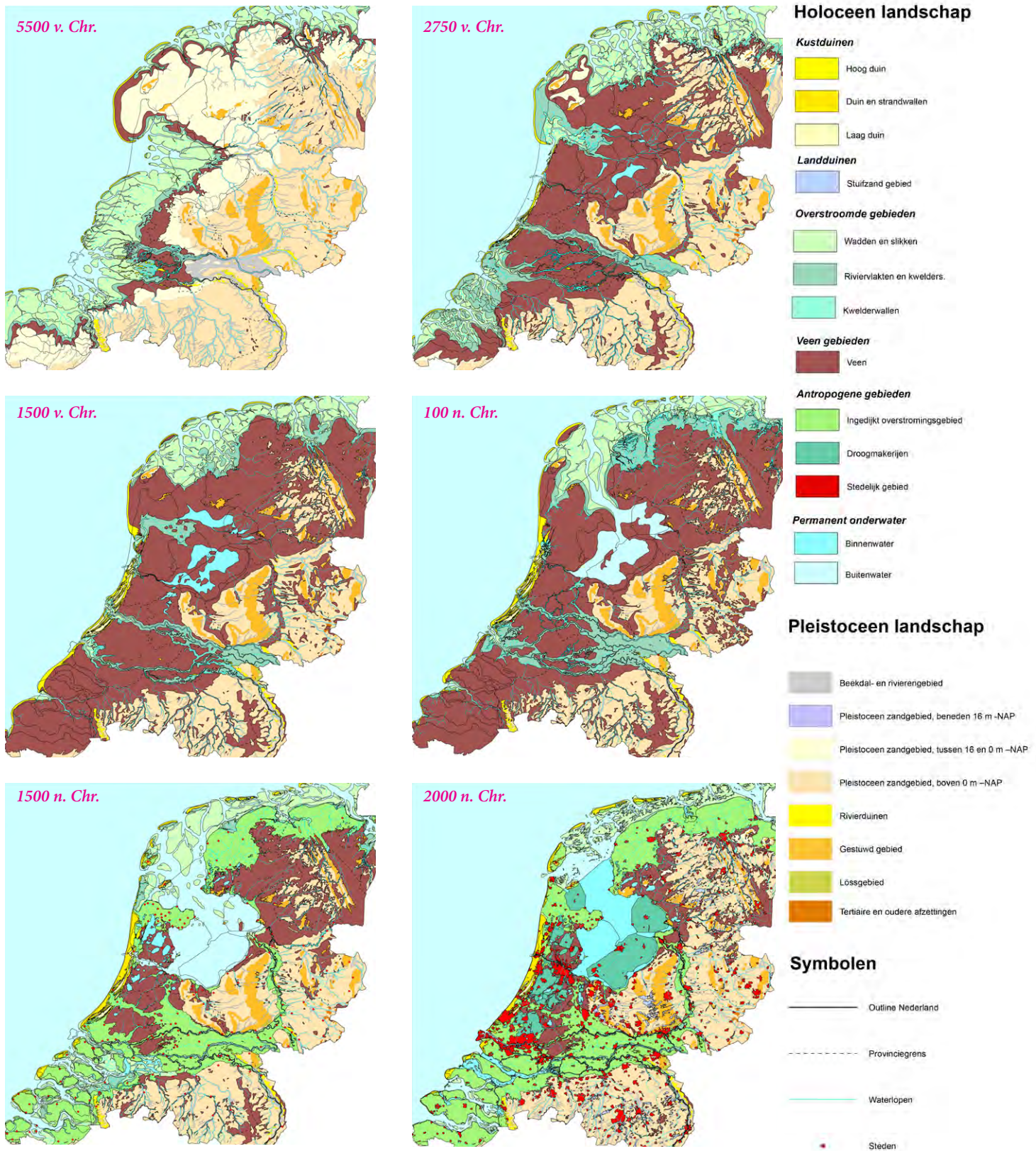
Na verloop van tijd leidde de kustdrift tot de vorming van strandwallen. Deze langgerekte zandbanken van enkele honderden meters tot enkele kilometers breed werden gevormd ter hoogte van de huidige West-Nederlands kuststrook, in de periode van 5000 tot enkele eeuwen voor Christus. De noord-zuid gesitueerde strandwallen ontstonden in min of meer parallelle series naast elkaar, met daar tussen lagere strandvlaktes. De zee bouwde de kust uit in westelijke richting; de meest westelijke reeksen strandwallen werden gevormd ten westen van de huidige kustlijn. Op de strandwallen ontwikkelden zich de oude duinen, met een maximale hoogte van zo'n tien meter. Deze duinen belemmerden de afwatering van het achterliggende gebied naar zee. Achter de kust vernatte en verzoette daardoor het milieu, en kwam op grote schaal veenvorming op gang, op basis van afgestorven plantendelen.

De veenvorming duurde enkele duizenden jaren en resulteerde aan het begin van de jaartelling in Zuidwest- en West-Nederland in een uitgestrekt veenlandschap achter de kust. In Noord-Nederland ontstonden parallelle reeksen kwelderwallen, vergelijkbaar met de strandwallen, maar opgebouwd uit veel meer klei en veel minder zand. De kwelderwallen lagen op een halve tot anderhalve meter boven NAP, ongeveer een meter hoger dan de tussenliggende gebieden, de kwelderbekkens. Ook achter de kwelderwallen groeide een veenlandschap aan [kwelder: Noord-Nederlands voor schor]. In deze periode lag de kustlijn westelijker en noordelijker dan nu. De kust was grotendeels gesloten, op slechts enkele plaatsen onderbroken door riviermondingen en zeegaten. De Zuid-Hollandse en de Zeeuwse eilanden bestonden nog niet; de Waddeneilanden waren verbonden met het vasteland. De kwelderwallen werden onderbroken door getijdebekkens, zoals de Middelzee en de Marneslenk.

Dynamische eeuwen

Zo'n 2000 jaar geleden nam als gevolg van klimaatverandering de zee-activiteit sterk toe. De uitbouw van de kust sloeg daardoor om in kustafslag.

Paleogeografische ontwikkeling van Nederland (bron: www.archeologieinnederland.nl)

In de eerste eeuwen na het begin van de jaartelling veranderde het kustgebied ingrijpend. De kustlijn verschoof door erosie van strandwallen en het doorbreken van de oude duinen naar het oosten. Ten noorden van Alkmaar spoelden de strandwallen en oude duinen vrijwel helemaal weg, het veenlandschap werd een wadvlakte met Callantsoog en Huisduinen als overblijvende eilandjes. Op Schouwen bleef een slechts een restant van de strandwal met oude duinen over.

Op de Waddeneilanden hielden de kernen van de oude duinen stand, op Texel resteerde een (in de ijstijden al gevormde) keilembult, die de kern van het ontstane eiland vormde. Oude zeegaten en riviermondingen, zoals het Oer-IJ bij Castricum, slibden dicht en nieuwe ontstonden. Deze drongen ver het achterland in en sloegen grote stukken van het veenlandschap weg. In Zuidwest-Nederland ontstond een landschap van slikken (door

2

de zee gevormde, regelmatig overstromde gronden), schorren (idem, maar begroeid en zelden overstromd), zeearmen en geulen. Door sedimentatie werd een nieuw zeekleilandschap gevormd.

In vrijwel het gehele strandwallengebied, van Schouwen tot en met Texel, werd vanaf de late Steentijd (2850 - 2000 voor Chr.) gewoond (Vlaardingen cultuur). Door de veranderingen in het landschap werden deze gebieden soms echter weer verlaten. Onder andere de bewoningscentra in het zuidwestelijk kustgebied werden getroffen: zo verdwenen bij Domburg en Colijnsplaat door kustafslag Romeinse (Nehalennia) tempels in zee.

Ook de kwelderwallen in Friesland en Groningen, vanaf de 5e eeuw voor Christus hoog en droog genoeg om te kunnen worden bewoond, raakten gedeeltelijk ontvolkt. De westelijke Waddenzee en de Zuiderzee ontstonden door afslag van enorme oppervlakten veen. De Waddeneilanden bleven als restanten 'oud' land langs de eerdere kustlijn over; het vasteland van Groningen en Friesland kreeg een nieuwe, zuidelijker kustlijn. Ook hier vond op grote schaal sedimentatie van zeeklei plaats. De hieruit ontstane kweldergebieden in Friesland, langs de Middelsee, werden in de 12e eeuw bedijkt. Dat gebeurde ook in Groningen. Een groot deel van het kustgebied was al omstreeks 1200 door zeeverende dijken beschermd. Dat daarmee de wateroverlast niet was afgelopen laat het Dollardgebied zien: de Dollard is pas in de late Middeleeuwen gevormd door stormvloeden en overstromingen van bestaand land. De oostelijke Dollardboezem ontstond in de eerste helft van de 15e eeuw. Al in 1454 bouwden de inwoners van het gebied een nooddijk van de Punt van Reide tot aan Finsterwolde. De westelijke Dollardboezem is vermoedelijk na 1460 ontstaan. De zeearm bereikte zijn grootste oppervlakte rond 1520. In de Middeleeuwen zijn door kustafslag veel dorpen in zee verdwenen. West-Vlieland verdween bijvoorbeeld geheel in zee en het dorp Egmond brokkelde aan de zee kant af, om aan de landkant weer te worden aangebouwd. In Zeeland werden vanaf de 15e eeuw de kustplaatsen ernstig bedreigd en vele verdwenen in de golven.

Jonge duinen en verstuing

Er verdwenen niet alleen duinen, er ontstonden tussen ongeveer 1000 en 1800 ook nieuwe, de zogenoemde jonge duinen. Deze konden gedeeltelijk op de (restanten van de) oude duinen ontstaan doordat de zee grote hoeveelheden zand aanvoerde. Kenmerkend voor de jonge duinen is het sterk wisselende reliëf, met plaatselijk een grote hoogte, tot 30 à 50 meter. Ook zijn ze kalkrijker dan de oude duinen. Van de oude duinen is aan de oppervlakte weinig overgebleven, al zijn op enkele locaties wel nog wel resten aanwezig, onder meer op Walcheren en Schouwen.

Bij de vorming van de jonge duinen woei het zand bij de overheersende westenwinden vanaf het strand het duingebied in. Daardoor breidden de duinen zich op veel plekken landinwaarts uit. De breedte van de duinstrook is zeer wisselend: van minder dan honderd meter, zoals bij Ter Heijde in Zuid-Holland en plaatselijk op Walcheren, tot vier kilometer breed, zoals bij Bergen en Schoorl. Bij de smalste delen gaat het vaak in aanzet om een zand- of stuifdijk, die vanaf het begin van de 17e eeuw werden aangelegd op een plek waar de natuurlijke duinen ernstig waren verzwakt. De verschillen in breedte zijn enerzijds veroorzaakt door de erosie (afslag) aan de zee kant en anderzijds door de hoeveelheid zand die bij westenwind landinwaarts ging verstuing. Deze verhouding kon per locatie verschillend zijn, mede onder invloed van plaatselijke stromingen en de mate waarin zand voor de kust lag. De 'wandelende' duinen vormden een bedreiging voor kustdorpen, die door het oprukkend zand werden 'verstikt'. Voorbeelden van overstoven nederzettingen zijn Seven Huijsen en Drie Huijsen bij Bergen. Zij kwamen voor op de kaart van Joan Blaeu uit 1660, maar zijn later verdwenen.

Veel recenter hebben ruimtelijke ingrepen geleid tot plaatselijke zeewaartse kustuitbreiding. Na aanleg van de Deltawerken begon een proces van aanzanding tegen de afsluitdammen. Door verlenging van de zuidpier in IJmuiden, in de jaren zestig van de 20e eeuw, begon daar sedimentatie op gang te komen en schoof het strand een kilometer zeewaarts op. Ook de aanleg van het haven- en industrieterrein van Maasvlakte 1 heeft

een zeewaartse uitbreiding van de kustlijn van circa vijf kilometer tot gevolg gehad. Met Maasvlakte 2 is de kustlijn nog een paar kilometer verder opgeschoven.

De afslagkust tot in de 21e eeuw

Vanaf de Middeleeuwen hebben de bewoners van de kustgebieden geprobeerd het morfologische proces van kustafslag tegen te gaan, in hoofdzaak door de duinen te beheren als zeewering en door dijken aan te leggen. Op sommige plaatsen heeft het vastleggen succes gehad, elders niet of veel minder. De kust is voor de hele periode vanaf het begin van de jaartelling te typeren als een 'afslagkust', met een gemiddelde jaarlijkse verschuiving landinwaarts van 0.5 - 1.5m. De kustlijn ligt nu vrijwel overal meer oostelijk dan rond het jaar 800. Van aangroei direct aan de kust was veel minder sprake, maar dit gebeurde wel relatief grootschalig aan de kust van Noord-Nederland, langs de Waddenzee, de Middellzee en de Dollard. In Zuidwest-Nederland groeide het land niet direct aan de Noordzeekust, maar langs de Ooster- en Westerschelde, waar luwere omstandigheden waren. Bij de Waddeneilanden zijn zowel aanwas als afslag duidelijk te zien. De eilanden

zijn verplaatst in oostelijke richting onder invloed van de overheersende westenwinden en de oostwaartse richting van de getijstroom.

De Nederlandse kust is een samenhangend systeem waarbij het kuststelsel voortdurend zoekt naar een balans tussen sedimentatie en erosie op zowel de lange als korte tijdschaal. Aan de ene kant is de mens voortdurend bezig om de voor hem nadelige gevolgen van dat systeem (erosie) tegen te gaan, aan de andere kant heeft de mens in de afgelopen eeuw de balans in het systeem ook behoorlijk beïnvloed. De verkorting van de kustlijn door grootschalige werken als de Afsluitdijk en de Deltawerken in de Zuidwestelijke Delta hebben, naast het versterken van de veiligheid, ook grote invloed gehad op het natuurlijke evenwicht in het systeem. Zowel de grote 'zandhonger' van de Waddenzee en de Oosterschelde, de aanwezigheid van een diepe erosiegeul voor de kust van Den Helder, als de versterkte erosie in de Westerschelde, zijn directe gevolgen van de Afsluitdijk en de Deltawerken.

In de menselijke beheersing van het natuurlijk systeem, en daarin vooral het tegengaan van erosie,

afslagkust

Hondsbossche zeewering
[1880]

Deltawerken
[1966]

AFSLAGKUST

grootschalige maatregelen, kustlijnverkorting

STARRE KUST

vasthouden BKL, 1990

DYNAMISCHE KUST

dynamisch kustbeheer

basiskustlijn
[1990]

zwakke schakels
[2003-2015]

zwakke schakels
[2003-2015]

dynamisch kustbeheer
[1995]

De Kerf
[1997]

zandmotor
[2011]

2

is de vaststelling van de Basiskustlijn in 1990 een belangrijke mijlpaal. In dat jaar stelde de minister van Verkeer en Waterstaat de kustlijn vast, die voor de toekomst in stand diende te worden gehouden. Om dat voor elkaar te krijgen, moest - om de continue afslag te compenseren - bij delen van de kust regelmatig zandsuppletie, ofwel zandopspuiting, op het strand en de aangrenzende onderwateroever plaatsvinden. Deze maatregelen waren, net als het aanleggen van dammen en dijken en het vastleggen van de duinen, bedoeld om de kustlijn te fixeren en op die manier het achterliggende land tegen de zee te verdedigen. Deze technische innovaties en de kijk op de maakbaarheid van het Nederlands landschap hebben tot de huidige kustvorming geleid. Het is ook een ode aan de ingenieurskunst. De Nederlandse kennis op dit gebied wordt internationaal gewaardeerd.

In de jaren na 1990 veranderde het denken over de manier waarop zandsuppletie moest plaatsvinden: van strijd tegen de natuur naar het benutten van de natuurkrachten. Er ontstonden ideeën om natuurlijke processen in te zetten die tot nieuwe kustvorming zouden leiden. In die lijn, richt het beheer van de Nederlandse kust zich sinds 2001 op het onderhouden van het kustfundament, 'het gehele zandgebied, nat én droog, dat als geheel van belang is als drager van functies in het kustgebied' (Nota Ruimte, 2006). De zeewaartse grens van het kustfundament bestaat uit de doorgaande NAP -20 meter lijn. Aan de landzijde omvat het kustfundament alle duingebieden met alle daarop gelegen harde zeeweringen. Het kustfundament

moet gaan meegroeien met de stijgende zeespiegel. Grote hoeveelheden zand worden daartoe opgespoten voor de kust in zee en op het strand. Wind en water, natuurkrachten dus, moeten het zand verspreiden waardoor het kustfundament hoger komt te liggen. Illustratief voor het veranderende denken is de Zandmotor, een in 2011 opgespoten, haakvormig schiereiland voor de kust van Ter Heijde. Hiermee onderzoeken Rijkswaterstaat en de provincie Zuid-Holland of en hoe wind en water het zand verspreiden. Het schiereiland steekt één kilometer ver in zee en is aan het strand twee kilometer breed. Het zand is tien kilometer ver uit de kust uit zee vandaan gehaald. Inmiddels blijkt dat de Zandmotor aan de verwachtingen voldoet: ruim 2,5 miljoen kubieke meter is sinds 2011 door wind en golven verplaatst langs de kustlijn.

In 2013 is de Nationale Visie Kust vastgesteld, die het kompas is voor het veilig houden van Nederland tegen overstromingen vanuit zee, het omgaan met onzekerheden en een verantwoorde benutting van de smalle, langgerekte kuststrook die zoveel functies herbergt. De in het Deltaprogramma vastgestelde toekomstige opgave voor kustveiligheid is dat beheer en onderhoud moet worden gecontinueerd en geïntensiveerd en dat de keringen de veiligheid van het achterland kunnen blijven beschermen volgens de geldende normen. Daarnaast zijn er (afhankelijk van het deltascenario) toekomstige aandachtslocaties voor veiligheid. Voor de lange termijn lijkt het

waarschijnlijk dat beheer en onderhoud in de vorm van zandsuppletie en meegroeiconcepten volstaan om areaalverlies te voorkomen, bescherming te bieden tegen zeespiegelstijging en gebruiksfuncties in stand te houden. Ook biedt dat de gelegenheid om nog meer te gaan begrijpen van de werking van het systeem, door relevante veranderingen in het kuststelsel goed te monitoren, nieuwe kennis op te doen en te blijven innoveren met het oog op slim en effectief kustbeheer. Het algemene beeld is dat behoud van kwaliteiten en ontwikkeling van de kust vragen om een integrale aanpak van waterveiligheid, aantrekkelijkheid en de economie. Daarbij dient steeds rekening gehouden te worden met de bestaande functies en waarden per gebied. In de Nationale Visie Kust is gezocht naar ontwikkellocaties als aangrijpingspunten voor de verdere ontwikkeling en het behoud van de gouden rand van Nederland. Dat betekent geen blauwdrukplanning, maar flexibiliteit. Geen afwenteling van lasten naar toekomstige generaties, andere gebieden of andere sectoren, maar solidariteit in de verdeling van lusten en lasten. Geen achteruitgang van kwaliteit, maar duurzaamheid in het meebewegen en weerstand bieden. Deze basiswaarden zijn vanuit het motto 'zacht waar het kan, hard waar het moet' uitgewerkt in vijf ontwikkelprincipes voor integrale kustontwikkeling. Het gaat om:

1. het meegroeiprincipe: de kering en de functies moeten met een optimale kostenbatenerhouding kunnen meegroeien met de zeespiegelstijging en klimaatverandering. Dit principe is erop gericht

om te anticiperen op mogelijke ontwikkelingen, zodat toekomstige generaties voldoende ruimte behouden om deze aan te passen aan de dan geldende eisen en wensen;

2. het principe van basiszekerheid: de functies in de kust moeten een basiszekerheid behouden om zich te kunnen handhaven en om te kunnen investeren. Dit biedt de nodige stabiliteit, zekerheid en duidelijkheid zodat burgers en ondernemers weten waar ze rekening mee mogen en moeten houden;
3. het principe van natuurlijke dynamiek: werken voor en met natuurlijke processen. Dit principe onderstreept het belang van de dynamiek van natuurlijke systemen, als doel (de intrinsieke natuurkwaliteit van de kust) en als middel voor kustontwikkeling;
4. het principe van ruimtelijke kwaliteit: kernkwaliteiten benoemen en bewaken, veiligheidsmaatregelen zo goed mogelijk inpassen en nieuwe kwaliteiten toekomstbestendig ontwikkelen;
5. het financieringsprincipe: partijen moeten bijdragen in de kosten van het realiseren van andere maatschappelijke wensen en behoeften dan voor veiligheid (zoals voor wonen, werken, recreëren, natuur, landschap) naar de mate van het profijt dat elke partij heeft van die voorzieningen en de vervulling van haar maatschappelijke taak (Nationale Visie Kust, 2013, ministerie van IenM).

3

**Begrenzing
kustgebied**

3

Begrenzing kustgebied

Als begrenzing van het kustgebied hanteert deze inventarisatie 'het kustfundament van de Nederlandse kust': dat is de zone van de doorlopende -20 m dieptelijn in zee tot en met de binnenduinrand (zie de kaart hiernaast). Het gaat daarbij om de gehele zandige kustlijn, dus ook die van de Waddeneilanden (aan alle zijden) en de aan zee grenzende delen van Zeeland, inclusief de harde keringen, zoals deze ook wordt gehanteerd in de Nationale Visie Kust (2013, Deltaprogramma, ministerie van IenM). De Zuidwestelijke delta en de Waddenzee zijn geen onderdeel van deze inventarisatie. Groningen maakt deel uit van deze inventarisatie, waar het kustfundament in de provincie Groningen ligt.

Naast het *kustfundament* ligt de geografische focus op de *kustzone*. Dat gebied is minder scherp af te bakenen dan het kustfundament. Het betreft de strook op land en in zee, waar het ruimtegebruik, de economie en de ecologie rechtstreeks onder invloed staan van de zee. In administratief opzicht wordt de kustzone gevormd door de kustgemeenten.

In de derde plaats is er een wederkerige samenhang tussen kustzone en het achterland. Die is vrijwel niet geografisch af te bakenen. Het betreft de grotere regionale verbanden en netwerken waar de kustzone functioneel deel van uitmaakt, en die met name economisch en ecologisch van karakter zijn.

Vanuit het oogpunt van kwaliteiten van de Nederlandse kust in bredere zin, waar het in het Kustpact over gaat, ligt een inventarisatie van kernkwaliteiten en collectieve waarden, en het vigerend omgevingsbeleid van de complete Nederlandse kust voor de hand, inclusief de Zuidwestelijke delta en wellicht ook de

voormalige Zuiderzeekust. Voor de Zuidwestelijke delta en de voormalige Zuiderzeekust is de cultuurhistorische inventarisatie echter niet compleet, omdat deze gebieden buiten het masterplan Kust en erfgoed vallen. Hierdoor zou er een onevenwichtig kaartbeeld ontstaan; binnen de korte tijd die beschikbaar is voor het maken van deze inventarisatie is het niet mogelijk om de ontbrekende gegevens op cultuurhistorisch vlak aan te vullen. Mocht worden besloten dat de Zuidwestelijke delta, en/of de voormalige Zuiderzeekust onderdeel worden van het Kustpact, dan kunnen deze ontbrekende gegevens in een later stadium alsnog worden aangevuld.

Deze Inventarisatie van kernkwaliteiten en collectieve waarden, en het vigerend omgevingsbeleid, bouwt voort op bestaande stukken. Een belangrijke basis voor dit rapport wordt gevormd door:

- Het 'Masterplan Kust en Erfgoed', dat in 2014 is gemaakt opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de vijf kustprovincies (Strootman Landschapsarchitecten, Beek & Kooiman, Dorine van Hoogstraten en Royal HaskoningDHV. Het masterplan Kust en Erfgoed richt zich in belangrijke mate op het Deltaprogramma.
- 'De ruimtelijke identiteit van de Nederlandse kust', dat in 2010 is gemaakt in opdracht van de ministeries van V&W en VROM (Bureau Overland, Strootman Landschapsarchitecten, RCE en Muilwijk Landschap Advies).
- 'Nationale Visie Kust' 2013, ministerie van IenM
- Provinciale Ruimtelijke visies van de provincies Zeeland, Zuid Holland, Noord Holland, Friesland en Groningen

De begrenzing van het plangebied met de drie deelgebieden

3

Drie deelgebieden

In het kustgebied onderscheiden we, van noord naar zuid, de volgende deelgebieden:

Waddenkust

De waddenkust bestaat uit een zachte zandige kustlijn van de Waddeneilanden met de Noordzee aan de ene kant, en – na de afsluiting van de Zuiderzee - de Waddenzee als ondiepe dynamische binnensee met de harde kustlijn van Groningen en Friesland aan de andere kant. De Waddenzee heeft een grote ecologische en culturele waarde, die is vastgelegd in de Unesco-status ervan.

Hollandse kust

Een kust in een lange lijn, vol afwisseling van rust en reuring, in samenhang met de kamstructuur van de wegen achter de kust, die de haakse verbindingen naar de kust vormen. Hier hebben recreatie en waterwinning het huidige gebruik van de kust bepaald. Langs de Hollandse kust is er een sterke toeristische en recreatieve binding met de Randstad in het binnenland.

Estuariumkust/Zuidwestelijke delta

De kustzone van de Zuidwestelijke Delta wordt gekenmerkt door de afwisseling tussen de zeearmen met hun Deltawerken en de eilanden met duinen en strand. In dit deel van de kust zijn zee en land direct aan elkaar gekoppeld. Het verhaal van de voortdurende strijd tegen het water is hier nog steeds goed voelbaar. In de estuariumkust/Zuidwestelijke delta bestaat een sterke toeristische en recreatieve binding met de Vlaamse ruit.

4 Kernkwaliteiten en collectieve waarden van het kustgebied

4

Kernkwaliteiten en collectieve waarden van het kustgebied

De Nederlandse kust is prachtig en uniek, ook in internationaal opzicht, door zijn ontstaansgeschiedenis, de erosie, de sedimentatie, de golven en de wind, en de manier waarop de Nederlanders daar in de loop van de eeuwen mee om zijn gegaan. De Nederlandse kust maakt deel uit van de zandige Noordzeekust die zich uitstrekt van Cap Blanc Nez in Frankrijk tot de kop van Noord Jutland in Denemarken. De zee, met langs de kust trekkende stromingen en zandtransporten, maakt de Nederlandse kust tot een eenheid: één systeem. De Nederlandse zandige kust is in Europees opzicht een uniek kustgebied met bijzondere landschappelijke en ecologische waarden. Van de meer dan 15.000 km kust in West-Europa bestaat ongeveer 3.000 km uit duinen. Daarvan ligt zo'n 10% in Nederland. Onze kust is een van de meest kenmerkende, grote en gave ruimtelijke structuren die Nederland rijk is. Het

Nederlandse kust- en duingebied beslaat zo'n 40.000 hectare, ongeveer 1% van het totale Nederlandse grondgebied. Een groot deel daarvan ligt dicht tegen de dichtbebouwde Randstad aan.

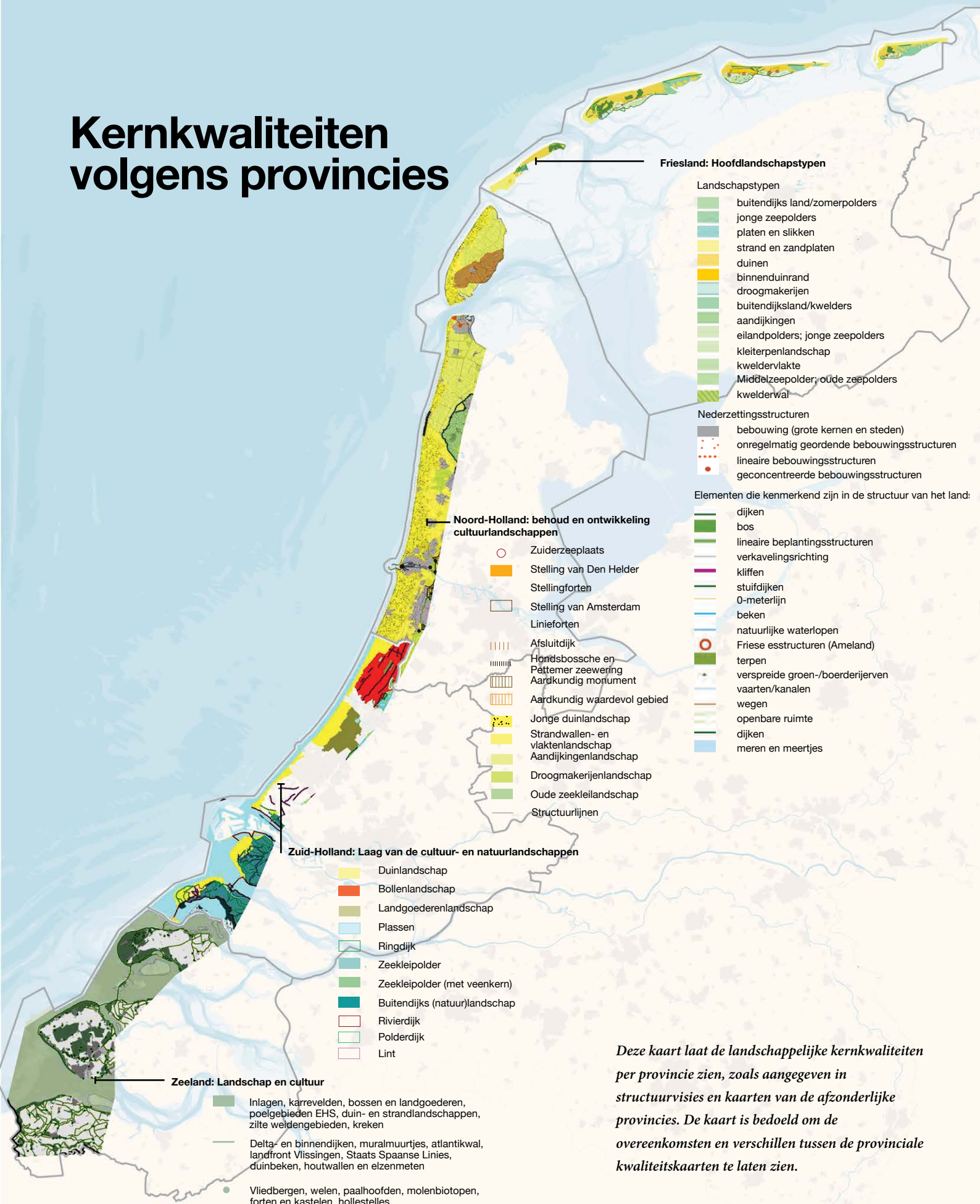
De Nederlandse zandkust is voor alles een dynamische kust. Getijdenstromingen, erosie en zandafzettingen hebben de Nederlandse kustlijn gevormd, mede door de ligging aan de monding van enkele grote Europese rivieren. Niet alleen de opbouw en ligging van de kustlijn zelf, maar ook die van het achterland en het grondgebruik dat daar in de loop van de eeuwen is ontstaan, is alleen te begrijpen vanuit de deze kustdynamiek. Steden liggen op strandwallen of langs vroegere riviermondingen. Op de plek van vroegere inbraken en zeearmen liggen, vaak achter een smalle duinenrij of een dam, zeekelegronden met akker- en tuinbouwgebieden.

Zandige Noordzeekust van Cap Blanc Nez tot de kop van Noord Jutland
(bron: ministerie van VROM, 2001)

Kernkwaliteiten volgens provincies

Deze kaart laat de landschappelijke kernkwaliteiten per provincie zien, zoals aangegeven in structuurvisies en kaarten van de afzonderlijke provincies. De kaart is bedoeld om de overeenkomsten en verschillen tussen de provinciale kwaliteitskaarten te laten zien.

4

Bewegend zand is nog steeds kenmerkend voor de kust. Met een combinatie van traditionele (onderhoud aan de zeereep) en nieuwe technische middelen (zandsuppleties) wordt het beschermende zand in de gewenste vorm gehouden. Plaatselijk zorgen dammen en dijken voor extra bescherming tegen hoogwater. Overal in het kustlandschap sporen te vinden van de manier waarop de mens zich in de loop van de tijd aan de kust heeft weten staande te houden. Soms heel manifest, zoals bij forten, vuurtorens, dijken, vissershavens en badhotels. Soms verborgen in het duin zoals bij ondergrondse bunkercomplexen, walsystemen of verlaten landbouwenclaves. Het kustlandschap is een van de rijkste en meest gevarieerde landschappen van Nederland.

In tegenstelling tot veel andere geürbaniseerde landen is onze kust nagenoeg onbebouwd en open. Op enkele Duitse Waddeneilanden en aan de Belgische kust wordt het kustsilhouet bepaald door uitgestrekte bebouwing en hoogbouw; in Nederland ziet de kustlijn er op veel plekken nog uit als tweehonderd jaar geleden, met hier en daar een kerk of een vuurtoren. Geleidelijk aan is rond deze plekken wel steeds meer bebouwing gekomen.

Onze duinkust wordt slechts op enkele plekken door wegen doorsneden als een kamstructuur, en dan vaak alleen nog voor fietsers en voetgangers. Dat is onder meer het resultaat van de beschermende functie van de duinen en kustdijken voor het dichtbevolkte achterland, en de stringente handhaving daarvan door Rijkswaterstaat en de waterschappen.

De Nederlandse kust kent een grote rijkdom aan flora en fauna. Het Nederlandse kustgebied bevindt zich in de top 10 van internationale vogelgebieden. Een groot

deel van het Nederlandse kustgebied is aangewezen als Natura-2000-gebied.

De kust: de zee, het strand, de badplaatsen, de duinen en de waterwerken, wordt hoog gewaardeerd door bewoners en bezoekers. Het vrije uitzicht, het gevoel van vrijheid, het water, de zon, de zilte wind, het geluid, de geur, het vermaak, de natuur, de rust en de ongereptheid maken de kust voor veel verschillende mensen aantrekkelijk, en voor veel mensen appelleren zee, strand en duinen aan onze 'nationale identiteit'. Mede daardoor is de kust nog altijd een van onze belangrijkste toeristische trekpleisters. Jaarlijks zijn er langs de Nederlandse kust zo'n 20 miljoen toeristische overnachtingen, meer dan twee keer zoveel als in de vier grote steden samen.

Binnen de kust is een divers landschap ontstaan, door variatie op kenmerken als:

- Breedte van de kuststrook / duinen (ook de breedte van het strand).
- Karakter van de kustlijn (aaneengesloten – kerven, openingen).
- Karakter van de kuststrook (natuurlijk – artificieel / duinen – dijken / hoogte).
- Bebouwing in kuststrook (afwezig – boulevarddorp – badplaats / stad – industrieel).
- Huidig nog herkenbaar (historisch) grondgebruik duinen (waterwinning / bosbouw).
- Overgang naar achterland (diffuus – scherp).
- Karakter achterland / (historische) functies tegen duinrand aan (Landgoederen en (modernere) villaparken, Vakantiekolonies en sanatoria, Stedelijke bebouwing, Glastuinbouw, Open akkerland / weides / bollenvelden).

Kop van Terschelling (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

4

Kenmerkende driedeling

De *Waddenkust* wordt gekenmerkt door een natuur- en cultuurlandschap met recreatieve hotspots.

Kernwoorden zijn weidsheid, grootschaligheid, natuurlijke dynamiek, leegte, duisternis en stilte.

De belangrijkste kenmerken zijn:

- Zachte eilanden met een scherpe kustlijn, met daarachter een dynamische, ondiepe binnenzee
- Een fijnmazig netwerk ontsluit de luwe kust.
- Herkenbare clusters van militaire verdedigingswerken.
- Elk eiland en elke kustplaats heeft zijn eigen identiteit.

De *Hollandse kustboog* grenst direct aan de Randstad, het meest verstedelijkte gebied van Nederland, en heeft mede daardoor een bijzondere afwisseling van drukke kustplaatsen en rustige natuurgebieden.

De belangrijkste kenmerken zijn:

- Een afwisseling van drukke kustplaatsen en rustige gebieden.
- Besloten kustboog met vier doorbraken - de Oude Rijn en drie 19e-eeuwse kanalen: het Noordhollandsch Kanaal, het Noordzeekanaal en de Nieuwe Waterweg, allen met spoor en kopstation.
- Ontsluiting via een fijne kamstructuur.
- Herkenbare clusters van militaire verdedigingswerken.
- Elke kustplaats zijn eigen identiteit.

De *estuariumkust* van de Zuidwestelijke Delta wordt gekenmerkt door de afwisseling van zeer dynamisch getijdenwater, zoetwaterbekkens en eilanden met verschillende signatuur, onderling verbonden door dammen.

De belangrijkste kenmerken zijn:

- Een dynamische, open estuariumkust met een contrast tussen dammen, dijken en duinen.

- Een doorgaande hoofdweg en een fijnmazig netwerk met veel aansluitingen op de kust.
- Herkenbare clusters van militaire verdedigingswerken.
- Elk eiland en elke kustplaats zijn eigen identiteit.

Kernkwaliteiten en collectieve waarden

De Nederlandse kust heeft een groot aantal kwaliteiten. De Nationale Visie Kust noemt als de unieke kwaliteiten van de Nederlandse kust bijvoorbeeld: weidse uitzichten, natuurlijkheid, vrije toegankelijkheid, afwisseling van rust en reuring, long en buffer voor de meer verstedelijkte omgeving. In de Nationale Visie Kust is de waterveiligheid de essentiële waarde van de kust. De bescherming van Nederland tegen overstromingen uit zee en de bescherming tegen afkalving van de kust wordt blijvend geborgd. Uit diverse plannen, onderzoeken en eigen analyse, hebben we het volgende overzicht gedestilleerd die hierna per thema worden beschreven:

1. Vrij zicht en grootschaligheid
2. Natuurlijkheid en dynamiek
3. Robuuste waterstaat
4. Contrast tussen compacte bebouwingskernen en uitgestrekte onbebouwde gebieden
5. Contrasten met het achterland
6. Kusterfgoed in het duingebied en het achterland
7. Kustplaatsen en achterland
8. Gebruikskwaliteiten
9. Culturele en mentale betekenis van de kust

Dit overzicht vat alle kernkwaliteiten en collectieve waarden van de Nederlandse kust samen. Daarnaast zijn er ook vele kenmerken en functies die een plek hebben langs het kustgebied. Deze hebben niet altijd (voor iedereen) waarde, maar zijn wel van invloed op de kwaliteit van het kustgebied. Deze inventarisatie doet geen waardebeoordeling van kenmerken en functies. In een vervolgtrajec zou dat alsnog kunnen worden gedaan.

Terschelling (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Noordwijk aan Zee (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Brouwersdam (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

4

1. Vrij zicht en grootschaligheid

Vrij zicht – lege horizon - weidsheid

Langs de gehele Noordzeekustlijn is het mogelijk om vrijwel onbelemmerd de horizon te zien. Op zee en langs de kust is het landschap grootschalig en weids. Zowel naar zee als langs het strand en de kustlijn zijn vergezichten mogelijk. De Nationale Visie Kust zegt hierover: “De vrije horizon is voor velen een belangrijke kwaliteit van de kust. De vrije horizon is waardevol ook vanuit toerisme en recreatie bezien en dient meegewogen te worden in het zorgvuldige proces rond de vernieuwing van de energiehuishouding en de economische aspecten van windenergie op zee.”

De aaneengesloten duingebieden vormen samen een grootschalig reliëfrijk landschap, waar weidsheid en beslotenheid elkaar afwisselen. Het vrije zicht wordt plaatselijk inmiddels wel beïnvloed door bijvoorbeeld windmolenparken in zee, booreilanden, de Maasvlakte en ankerplaatsen van grote schepen. Ook staat op veel plaatsen langs en op het strand tijdelijke en permanente strandbebouwing, en de druk om meer te bouwen neemt toe. In een verder verstedelijkend land is een zo min mogelijk belemmerd zicht vanaf de kustlijn een landschappelijke kwaliteit die steeds zeldzamer wordt. Het vrije zicht zet zich ook voort aan de landzijde van het strand. Op hoge punten is vaak tot aan de horizon een landschap van duinen (of dammen) te zien. Belangrijk onderdeel van de weidsheid en leegte is ook de beleefbaarheid van de duisternis aan de kust.

Eenheid in grootschaligheid

Dankzij het onbelemmerde zicht langs de kustlijn zijn de grote geologische structuren en processen

herkenbaar die aan de basis staan van de vorming van West- en Noord-Nederland. Op het strand is het mogelijk deze structuren over afstanden van veertientallen kilometers te overzien. Dat geldt zowel voor de afwisseling van eilanden en (afgedamde) zeegaten in Zuidwest Nederland, voor de Waddeneilanden met hun tussenliggende gaten en diepen, als voor de concave vorm van de Hollandse Noordzeekust.

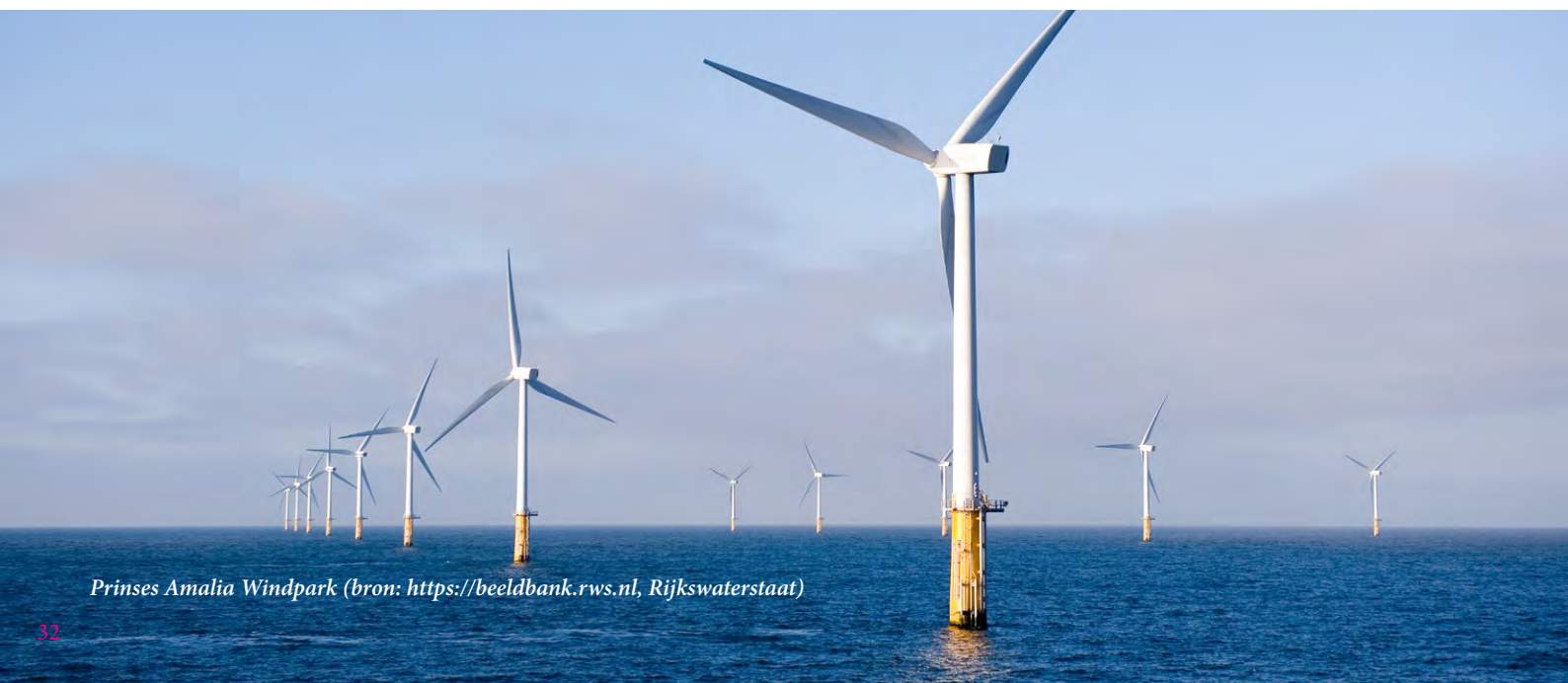
Beleefbaar over hele lengte

Het gehele strand is vrij toegankelijk. Daardoor is het mogelijk om die in zijn geheel te voet te verkennen. Er zijn geen privéstranden, hekken of verboden zones. De toegankelijkheid zoneert het strand en de kust op een ‘natuurlijke’ manier. Dankzij een beperkt aantal voor auto's toegankelijke strandopgangen zijn er altijd, zelfs in de zomer, stille stranden te vinden.

De duingebieden zijn gedeeltelijk ook toegankelijk, maar er zijn diverse delen zoals sommige natuurgebieden en waterwinlocaties die restrictief toegankelijk zijn.

Grote eenheden natuur

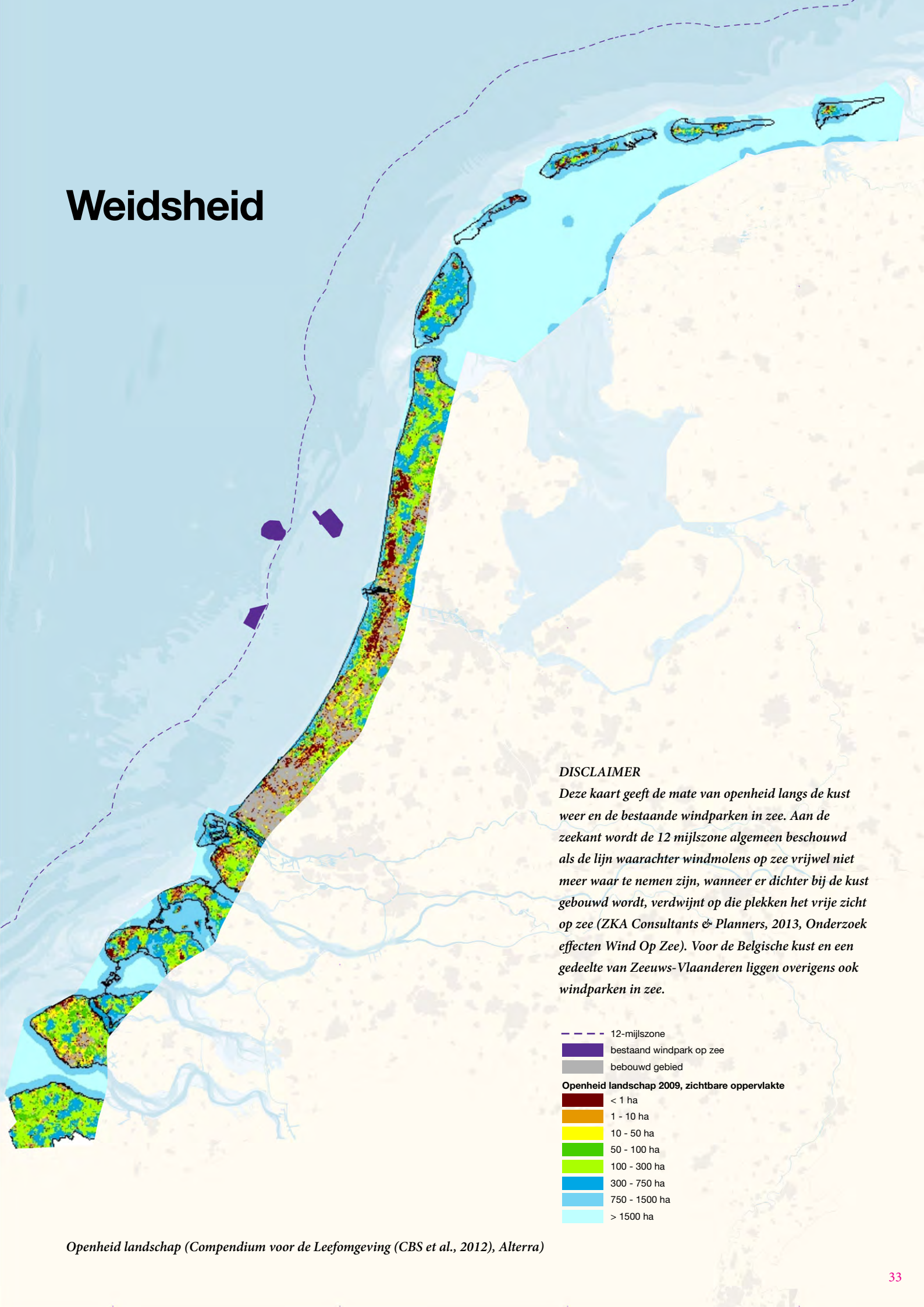
De Nederlandse kust is beleefbaar als een groot natuurgebied. Op regelmatige afstanden liggen kustplaatsen, die, doordat ze beperkt in omvang zijn gebleven, slechts incidenten zijn binnen de langgerekte duinzone. Den Haag is de enige grote stad aan de kust. Vlissingen aan de Westerschelde heeft ook een lange stedelijk kustlijn: een bebouwde boulevard van circa 2,3 km en in het verlengde hiervan de “groene boulevard”.

Prinses Amalia Windpark (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Weidsheid

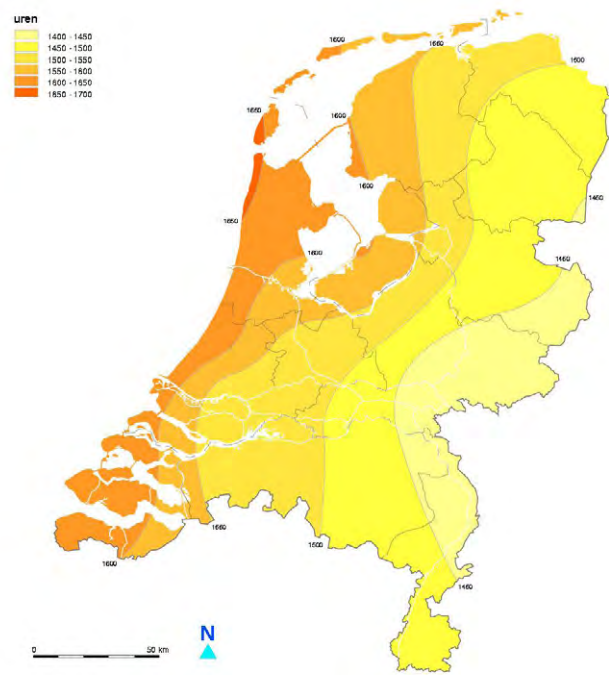
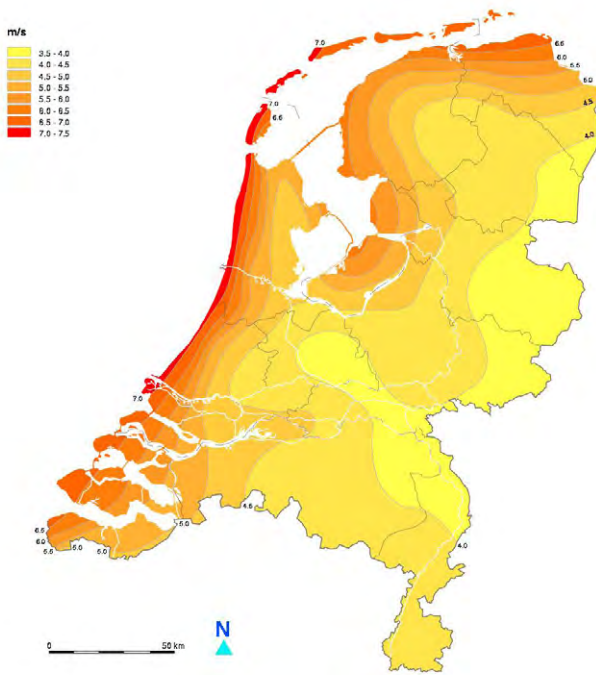

DISCLAIMER

Deze kaart geeft de mate van openheid langs de kust weer en de bestaande windparken in zee. Aan de zee kant wordt de 12 mijlszone algemeen beschouwd als de lijn waarachter windmolens op zee vrijwel niet meer waar te nemen zijn, wanneer er dichterbij de kust gebouwd wordt, verdwijnt op die plekken het vrije zicht op zee (ZKA Consultants & Planners, 2013, Onderzoek effecten Wind Op Zee). Voor de Belgische kust en een gedeelte van Zeeuws-Vlaanderen liggen overigens ook windparken in zee.

- 12-mijlszone
- bestaand windpark op zee
- bebouwd gebied
- Openheid landschap 2009, zichtbare oppervlakte**
- < 1 ha
- 1 - 10 ha
- 10 - 50 ha
- 50 - 100 ha
- 100 - 300 ha
- 300 - 750 ha
- 750 - 1500 ha
- > 1500 ha

Wind en zon

Aan de Nederlandse kust waait het harder dan in het binnenland (links), wat belangrijk is voor verstuiving en duinvorming.

Aantrekkelijk voor het toerisme is de grotere hoeveelheid zon, tot wel 250 uur (+15%; kaartje rechts).

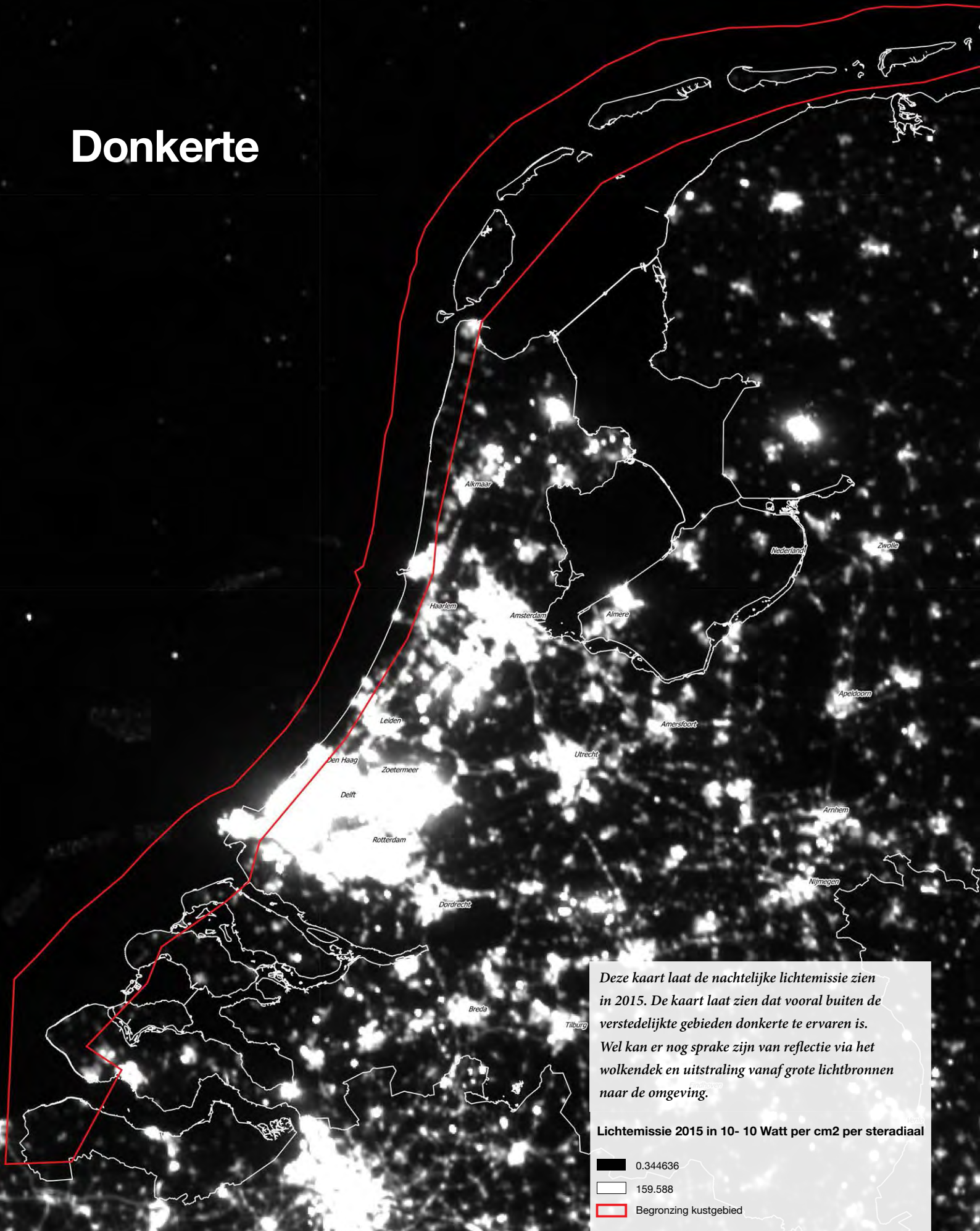
Dat is overigens ook belangrijk voor de (glas)tuinbouw direct achter de duinen (bron www.compendiumvoordeleefomgeving.nl).

Dark Sky Park Boschplaat op Terschelling bij nacht (bron: Staatsbosbeheer Terschelling)

Donkerte

Lichtemissie op basis van het RIVM (2015)

Renesse (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

Stiltegebieden

Op de kaart zijn de stiltegebieden te zien zoals die zijn vastgesteld in de provinciale milieuverordeningen. De zonerings stiltegebied is er voor ecologische doeleinden, en geeft dus niet aan of een gebied daadwerkelijk stil is. In deze gebieden gelden vooral beperkingen voor gebruik (auto's, bepaalde voertuigen, recreatief gebruik) en voor de aanleg van infrastructuur en bedrijvigheid.

Provinciale stiltegebieden

4

2. Natuurlijkheid en dynamiek

Meer dan waar dan ook in Nederland spelen natuurlijkheid en natuurlijke dynamiek een rol in het kustlandschap.

Beleefbaarheid van de elementen en natuurlijke processen

De kust is bij uitstek het gebied waar natuurlijke dynamiek zich openbaart. Mensen komen naar het strand om water, zon, wind en storm te voelen. Op het strand is de werking van natuurlijke processen direct te ervaren. In het tijdsverloop van een dag verandert de grootte en de vorm van het strand door zeestromingen en eb en vloed. Binnen het tijdsverloop van een seizoen treden op veel stranden zichtbare veranderingen op door vorming van zandbanken, door duinafslag en soms ook door beginnende duinvorming. Het ecosysteem van de Waddenzee en waddenkust heeft een grote natuurwaarde in de wisselwerking van eb en vloed.

Directe relatie tussen landschap en natuurlijke processen

In het kustgebied is zichtbaar hoe het landschap zich door natuurlijke processen, vaak in samenspraak met menselijk ingrijpen, vormt of heeft gevormd. Van de duinen is afleesbaar hoe ze zijn opgestoven door wind. Slufters en kreken bestaan bij de gratie van het getij en zandbanken en zeegaten hangen samen met zeestromingen.

Herkenbare gradiënt van windsterkte en zout

Meer landinwaarts in de duinen beslaat de dynamiek een grotere tijdsperiode, maar is nog altijd duidelijk dat het landschap het resultaat is van het natuurlijke proces van duinvorming. In het duinlandschap is bovendien een voor iedereen leesbare gradiënt zichtbaar, die wordt bepaald door de zoute wind. Aan de zeekant groeit alleen korte vegetatie met helmgras. Meer landinwaarts verschijnt struweel, dat weer wordt opgevolgd door lage, vaak van de wind af groeiende bomen. In de duinpannen staan lage bossen met eik, berk en meidoorn. Hier en daar zijn de duinen bedekt met aangeplante naaldbossen. In de beschutting direct achter de duinen, vaak in landgoederen, komen hoger opgaande loofbossen voor. De natuurlijkheid van de duinen wordt nog versterkt doordat de duinen onbewoond zijn, ondanks vele vroegere pogingen tot ontginning. Juist de elementen, wind, zout en arme zandgrond, maakten bewoning en agrarisch gebruik bijzonder moeilijk.

Seizoensgebondenheid

Het strand is in hoofdzaak en zeker buiten de grote badplaatsen vrij gebleven van permanente bouw. Bebouwing, in de vorm van strandpaviljoens en strandhuisjes, staat er in veel gevallen alleen in het zomerseizoen. Zo verandert het beeld van het strand met de seizoenen. Door hun tijdelijke karakter bieden de paviljoens (wat betreft bereikbaarheid en type gebouw) een heel ander beeld dan de bebouwing op de boulevard. Steeds vaker krijgen strandpaviljoens overigens een permanent karakter.

Natuurwaarden

4

3. Robuuste waterstaat

De artificiële kustverdedigingswerken langs de Noordzeekust, gemaakt van basalt, beton en asfalt, vormen een enorm contrast met de zandige, natuurlijke oegende, zeewering van duinen en zeereep. Ze liggen op plekken waar de zee ooit toegang had tot het achterland en een bedreiging vormde voor de bevolking en vertellen daarmee het verhaal van de strijd tegen de zee. Het belang van de veiligheid is vooral te ervaren in de enorme schaal van de kustverdedigingswerken en de ongenaakbaarheid waarmee ze de branding en stormen kunnen weerstaan. Daarmee drukken ze als geen ander de noodzaak en de heiligheid uit die de waterstaatswerken voor Nederland hebben. Voorbeelden zijn de Hondsbossche Zeewering, net versterkt door voor de dijk circa 20 miljoen kubieke meter zand op te spuiten, de dammen van de Deltawerken (met de Haringvlietdam en

de Oosterscheldekering als hoogstandjes van waterstaatkundig vernuft), maar ook diverse stuifdijken, strekdammen als de Delflandse hoofden of de palenrijen op Zeeuwse stranden.

De strategieën voor de kustveiligheid gaan inmiddels uit van de ontwikkelprincipes van het Deltaprogramma zoals genoemd in hoofdstuk 2 (pagina 16). Hierbij is niet alleen versterking van de zachte, zandige duinwaterkering te benoemen, met zandsuppleties die inspelen op de natuurlijke dynamiek, maar ook de harde keringen met deze aanpak (met als bijzonder voorbeeld de Hondsbossche Zeewering). Dit is het principe van natuurlijke dynamiek en de meegroeiconcepten. Deze adaptieve aanpak is de meest kosteneffectieve wijze om Nederland de komende eeuwen veilig te houden, structurele kustafslag tegen te gaan en de natuurlijke dynamiek te behouden.

Hondsbossche zeewering (www.dronefototexel.nl)

Westkapelse Zeedijk tussen Westkapelle en Domburg (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Scheveningen boulevard (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat/ Harry van Reeken)

Nieuwe boulevard bij Katwijk (www.rijnstreekbusiness.nl)

4

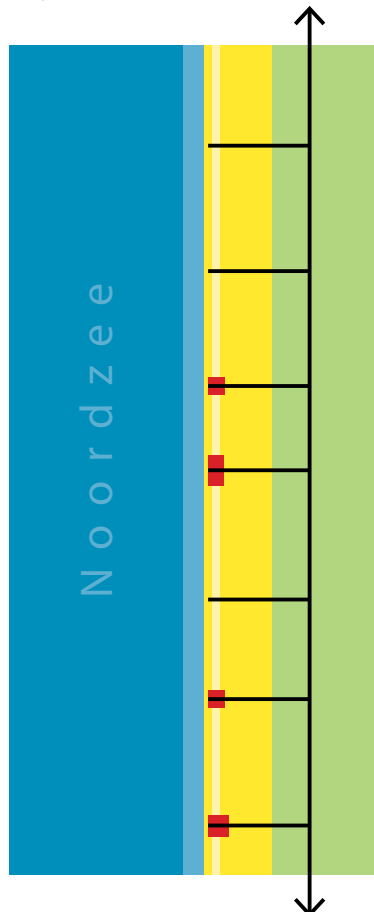
4 Contrast tussen compacte bebouwingskernen en uitgestrekte onbebouwde gebieden

De eerste bebouwing langs de kust waren kleine vissersdorpen. Deze dorpen lagen als kleine compacte clusters van bebouwing in een verder ongerept duinlandschap: een groot contrast. De compacte dorpen zijn in de loop van de jaren uitgegroeid tot grotere badplaatsen, waarvan sommige met een stenige en bebouwde boulevard aan het strand. Parallel aan de kust ligt een netwerk van wegen met af en toe een zijweg tot op het strand: de eerder beschreven kamstructuur. Aan de strandzijde van de boulevards en bij sommige strandopgangen is in de afgelopen decennia zowel tijdelijke als permanente bebouwing verschenen, zoals strandtenten, clubhuizen, vakantiehuisjes, kleedhokjes etc. Soms strekt deze bebouwing zich als een sliert uit langs het strand, soms

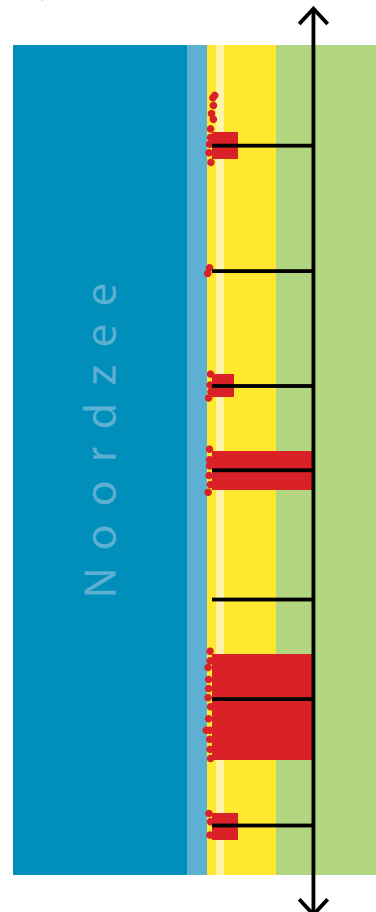
is er maar een enkele strandtent en soms is er bij een strandopgang helemaal geen bebouwing.

Voor de beleving van natuur, vrijheid en ongereptheid is dit contrast tussen relatief kleine en compacte bebouwingskernen en uitgestrekte duingebieden en het strand daartussen van grote waarde. Hier kunnen mensen zich ver van de bewoonde wereld wanen in een landschap dat nog elke dag verandert door de inwerking van natuurkrachten, en waar de hand van de mens afwezig lijkt te zijn. Mensen kunnen hier onder de indruk raken van de overweldigende natuur en sublieme ervaringen hebben.

Eerste bebouwing langs de kust

Huidige bebouwing langs de kust

Schematische weergaven van bebouwing langs de kust

Caspar David Friedrich - Der Mönch am Meer (de monnik bij de zee), 1808-1810

Strand bij Duindorp, Den Haag, zandstrand en duinen (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

4

5. Contrasten met het achterland

De leegte, rust en natuurlijkheid van het Nederlandse kustgebied staan in scherp contrast met de drukte en het menselijke gebruik van het achterland. Dat geldt vooral voor het deel van de kust dat tegen de Randstad aan ligt. Op de grens tussen duinen en achterland (de binnenduinrand) is dat contrast het scherpst te ervaren.

Leeg en natuurlijk kustgebied - drukke bebouwde Randstad

Iedereen in Nederland kent het landschap van het kustgebied doordat het zich sterk van het omliggende landschap onderscheidt. Dat ligt in de eerste plaats aan de geomorfologie en natuurlijkheid van de duinen, die een enorm contrast vormen met het volledig door mensen vormgegeven en – vooral in de Randstad - dichtbevolkte achterland. Dit maakt het kustgebied een aantrekkelijke bestemming voor recreanten.

Contrast tussen binnenduinrand (en dijken) en achterland

Aan de binnenduinrand bestaat bij uitstek de mogelijkheid om het artificiële karakter van het Nederlandse cultuurlandschap te ervaren in contrast met de natuurlijke duinen. In zekere zin is dit een van de sterkste landschapscontrasten van Nederland.

Grote variatie aan landschappen haaks op de kustlijn

In de richting loodrecht op de kustlijn wordt de kust gekenmerkt door een grote variatie aan landschappen, op korte afstand van elkaar, ieder met hun eigen landschappelijke karakter en fysieke en natuurlijke gesteldheid en met voor Nederlandse begrippen relatief grote hoogteverschillen. De overgangen tussen de verschillende landschappen, met hun verschillende leefmilieus, zijn vanuit ecologisch oogpunt, maar ook vanuit beleefbaarheid, bijzonder waardevol. Globaal gaat het om zee – strand – zeereep – jongen duinen – duinvalleien – binnenduinrand – polder.

4

6. Kustergoed in het duingebied en het achterland

Hoewel strand, zeereep en duinen een natuurlijke uitstraling hebben, zijn ze mede gevormd door menselijk ingrijpen. De zeereep (de eerste duinenrij) en de hoge duinwal langs de binnenduinrand (zand vastgelopen in begroeiing) zijn de resultaten van menselijk ingrijpen. De duinen zelf herbergen de sporen van (vroeger) menselijk gebruik. Soms

zijn die sporen meer, soms juist minder zichtbaar. Langzamerhand verdwijnen sporen weer onder het stuivende zand. Dat representeert de barheid van het duingebied om in te wonen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om archeologische sporen, landbouwontginningen, bossen, verdedigingslijnen en forten, drinkwaterwinning, recreatieterreinen, maar ook om oude wegen, gedenktekens, grenspalen, vakantiekolonies en sanatoria.

Batterij Den Hoorn, Texel (bron: Rijksmonumenten.nl)

Erfgoedwaarden

De hier afgebeelde waarden zijn afkomstig uit het Masterplan Kust en Erfgoed (2014). Het betreft een inventarisatie van elementen uit diverse tijdsperiodes die in principe een cultuurhistorische waarde hebben. De elementen zijn niet op hun afzonderlijke waarde beoordeeld.

Kaart met erfgoedwaarden langs de kust (bron: Masterplan Kust en Erfgoed)

4

7. Kustplaatsen en achterland

Ook kustplaatsen en het achterland hebben specifieke kustkenmerken. Vaak zijn ze nauwelijks (meer) zichtbaar of beleefbaar, maar ze hebben de potentie om het 'kustgevoel' landinwaarts te brengen, en daarmee de ruimtelijke kwaliteit of de waardering van het achterland te verhogen.

In de meeste kustplaatsen is in het reliëf en de stedelijke opbouw de (historische) vormende invloed van de kust met kennis van zaken nog te herkennen. Het

reliëf – zoals de hoogteverschillen tussen straten – geeft kustplaatsen plaatselijk een bijzondere sfeer. Het reliëf is de resultante van vroegere duinen, met ontzandingen en met de afwisseling van strandwallen en strandvlakten. De geologische opbouw van het kustgebied is vaak terug te lezen in de bebouwing en het stratenpatroon, vooral in Den Haag/Scheveningen. In Noord-Holland zijn de 'dubbeldorpen' interessant: Bergen - Bergen aan Zee, Egmond - Egmond aan zee.

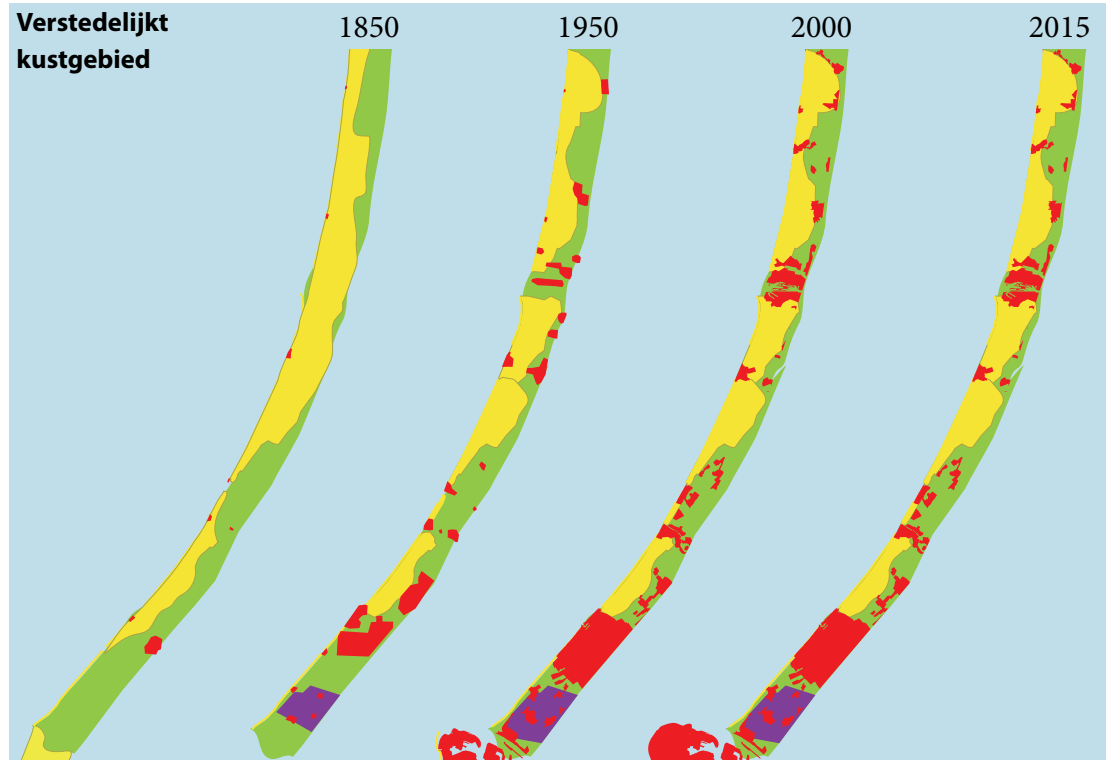

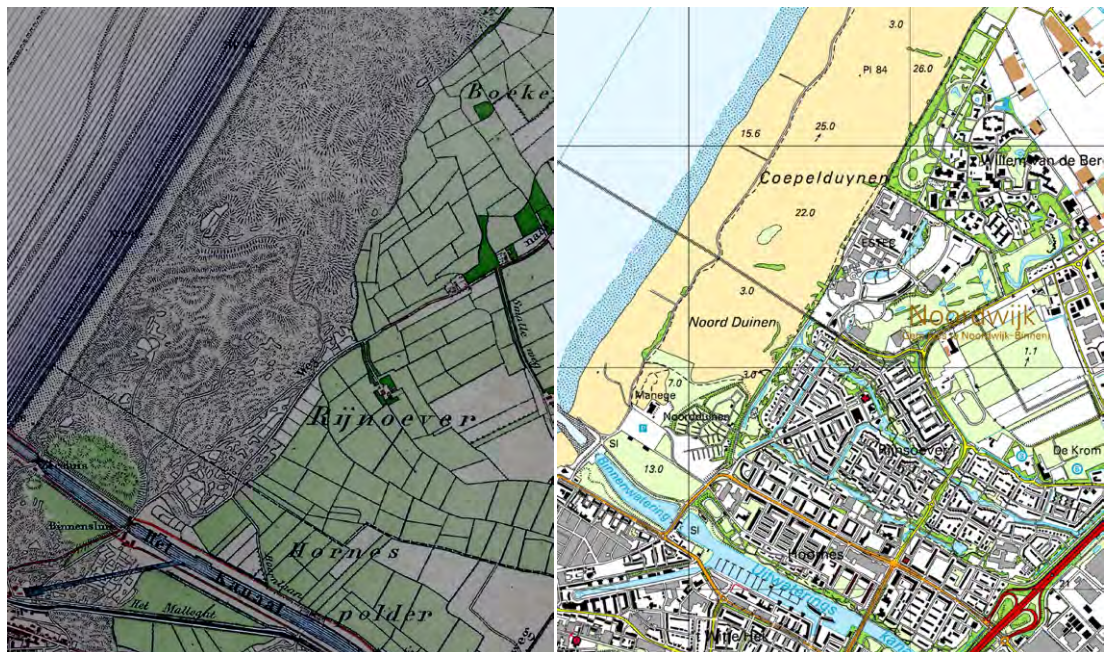

4

De verstedelijking van de Hollandse kust in 1850, 1950, 2000 en 2015 volgens de Europese aanbeveling voor geïntegreerd beheer van kustgebieden. Op het eerste gezicht lijkt het kustgebied anno 2000 enorm versnipperd en verstedelijkt te zijn. Bij nader inzien blijkt dat vooral in het gebied ten oosten van de binnenduinrand het rood enorm is toegenomen. Het eigenlijke duingebied is, ondanks de ligging in de Randstad, voor een groot deel onbebouwd gebleven.

De binnenduinrand tussen Katwijk en Noordwijk omstreeks 1900 en 2010. Het landschappelijke contrast tussen duinen en open cultuurland is op veel plekken zeldzaam geworden. Langs de hele kust, maar vooral in de Randstad, is de vanouds aanwezige bewoning van de binnenduinrand uitgegroeid tot een reeks dorpen en steden. Tussen de dorpen in ligt vaak een lint van recreatieterrinen. Recent wordt veel landbouwgrond aan de binnenduinrand omgezet in natuur.

Bebouwde kust

De bebouwde kust uit de Top50-kaart is hier weergegeven op de ondergrondlaag die het jonge en het oude duingebied laat zien. De jonge duinen zijn grotendeels onbebouwd, en de strandwallen (oude duinen) zijn veelal in cultuur gebracht met landbouw en stedelijk gebied. Haaks op de kust liggen routeverbindingen als een kamstructuur tussen de strandwallen en het strand.

Kamstructuur

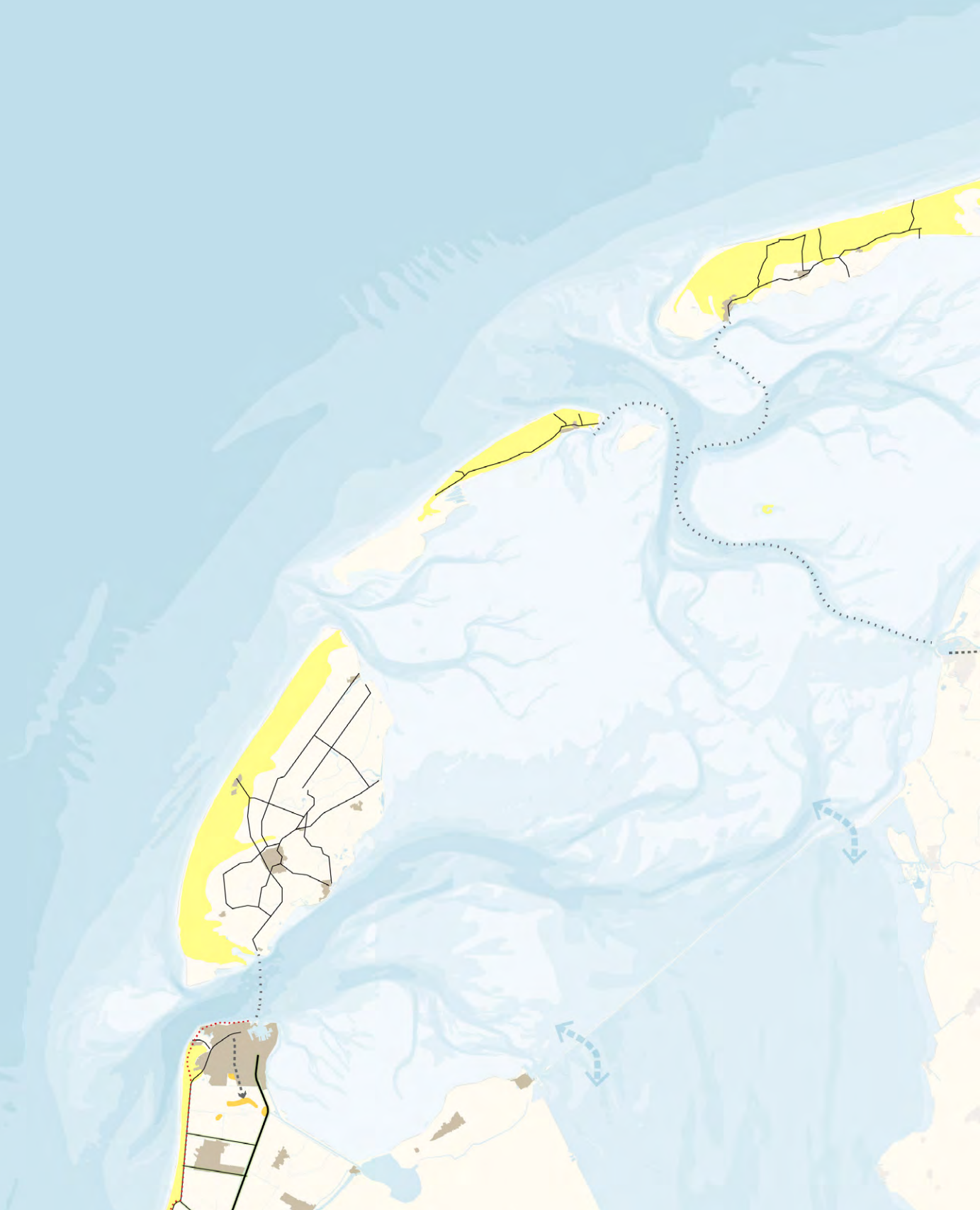
- recreatieroutes
- lokale wegen
- hoofdwegen
- spoorlijn - veerverbinding

- bebouwing
- jonge duinen
- oude duinen

Kaart met bebouwing langs de kust (Ruimtelijke identiteit van de kust, Masterplan kust en erfgoed)

Bebouwde kust: Wadden

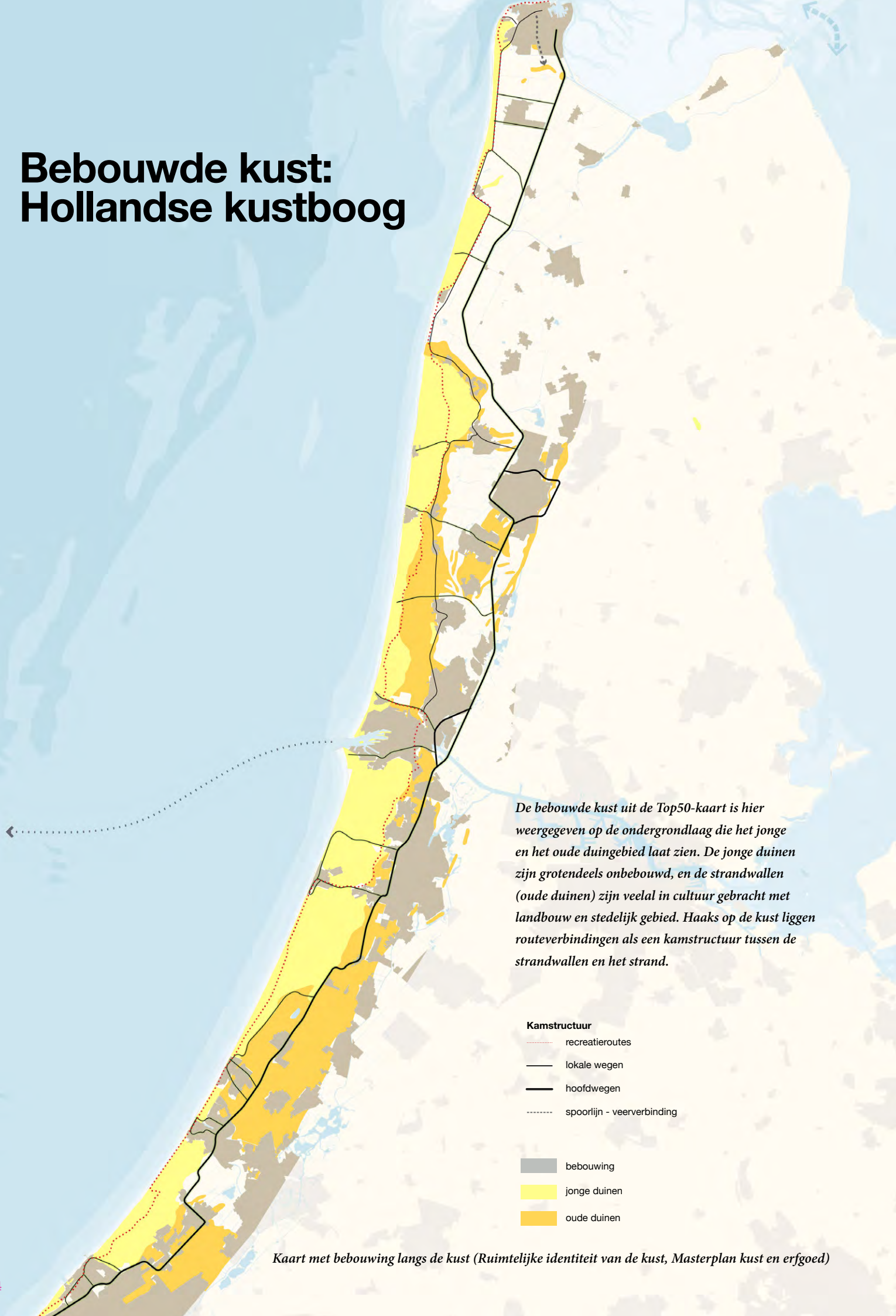

De bebouwde kust uit de Top50-kaart is hier weergegeven op de ondergrondlaag die het jonge en het oude duingebied laat zien. De jonge duinen zijn grotendeels onbebouwd, en de strandwallen (oude duinen) zijn veelal in cultuur gebracht met landbouw en stedelijk gebied. Haaks op de kust liggen routeverbindingen als een kamstructuur tussen de strandwallen en het strand.

- Kamstructuur**
- ..... recreatieroutes
  - lokale wegen
  - hoofdwegen
  - spoorlijn - veerverbinding
- bebouwing**
- jonge duinen
  - oude duinen

Bebouwde kust: Hollandse kustboog

De bebouwde kust uit de Top50-kaart is hier weergegeven op de ondergrondlaag die het jonge en het oude duingebied laat zien. De jonge duinen zijn grotendeels onbebouwd, en de strandwallen (oude duinen) zijn veelal in cultuur gebracht met landbouw en stedelijk gebied. Haaks op de kust liggen routeverbindingen als een kamstructuur tussen de strandwallen en het strand.

Kamstructuur

- recreatieroutes
- lokale wegen
- hoofdwegen
- spoorlijn - veerverbinding

- bebouwing
- jonge duinen
- oude duinen

Kaart met bebouwing langs de kust (Ruimtelijke identiteit van de kust, Masterplan kust en erfgoed)

Bebouwde kust: Zeeland

De bebouwde kust uit de Top50-kaart is hier weergegeven op de ondergrondlaag die het jonge en het oude duingebied laat zien. De jonge duinen zijn grotendeels onbebouwd, en de strandwallen (oude duinen) zijn veelal in cultuur gebracht met landbouw en stedelijk gebied. Haaks op de kust liggen routeverbindingen als een kamstructuur tussen de strandwallen en het strand.

- Kamstructuur**
- recreatieroutes
  - lokale wegen
  - hoofdwegen
  - spoorlijn - veerverbinding
- bebouwing
- jonge duinen
- oude duinen

Kaart met bebouwing langs de kust (Ruimtelijke identiteit van de kust, Masterplan kust en erfgoed)

4

8. Gebruikskwaliteiten

Ook gebruikskwaliteiten van het kustgebied spelen een belangrijke rol in de waardering ervan, bijvoorbeeld in de vorm van recreatieve voorzieningen, havens en infrastructuur, maar ook om een wandeling te maken, op het strand te liggen of te zwemmen. Het strand is de grootste openbare ruimte (op het land) van Nederland, voor iedereen vrij toegankelijk. Die openbaarheid is een belangrijke waarde.

Kustplaatsen bieden een brede keuze aan sferen voor verblijf. In Den Haag en Scheveningen kan in een grootstedelijke sfeer winkelen, uitgaan, gokken of theaterbezoek worden gecombineerd met een bezoek aan het strand. Daarnaast zijn er kleinere plaatsen aan zee, zoals Katwijk, die meer het karakter hebben van een familiebadplaats. Zandvoort heeft een tussenpositie. Kenmerkend voor veel badplaatsen is de boulevard, die het mogelijk maakt om de smalle strook langs het water zo goed mogelijk te benutten. Op de Waddeneilanden en langs de kust van Zuidwest

Nederland ontbreken boulevards (met uitzondering van Vlissingen).

Naast kustplaatsen direct aan zee ligt er een reeks van kustplaatsen achter de duinen. In en tussen deze plaatsen is het recreatielint ontstaan dat wel wordt aangeduid als de 'Langste Stad'. Campings, huisjesterreinen, kamerverhuur, en huisjes in de tuin, zorgen voor een enorm potentieel aan overnachtingsmogelijkheden achter de duinen.

In de duinen zijn relatief weinig hotels en campings. De recreatieve voorzieningen bestaan vooral uit fiets- en wandelpaden, strandopgangen. Bij de meeste strandopgangen liggen enkele strandpaviljoens. Bij grote badplaatsen als Zandvoort/Bloemendaal en Scheveningen ligt een uitgestrekt lint van paviljoens. Veel paviljoens staan er alleen in het zomerseizoen. De boulevards zelf zijn wel vast bebouwde plekken langs de kust.

Economie

Op deze kaart zijn de belangrijkste economische waarden te zien. Enerzijds laat het de potenties voor energiewinning zien (windparken, gas- en olievelden plus reeds aangelegde voorzieningen voor toekomstige locaties en getijdenenergie). Anderzijds zijn er de belangrijkste havens met vaarroutes over de Noordzee en de visserij.

Economische activiteiten

- Goederenhaven
- Energie-knooppunt
- Energie- en gasknooppunt
- Gas-knooppunt
- Visafslag
- Windturbine
- Boorlocatie
- Elektra-kabels
- Pijpleiding
- Gas- of olieveld
- Mosselzaad-vanglocaties
- Getijdenenergie

Recreatie en toerisme

Afgebeeld zijn de badplaatsen inclusief boulevards, de belangrijkste ontsluiting ernaartoe, de havens en de recreatiegebieden, op basis van de Ruimtelijke identiteit van de Nederlandse kust en aanvulling van provincie Zeeland. Van het strand van de 2e Maasvlakte ontbreken nog kaartgegevens.

Kaart met recreatieve en toeristische waarden langs de kust (Ruimtelijke identiteit van de Nederlandse kust en provincie Zeeland)

Intensiteit recreatief gebruik

Op deze kaart staat de intensiteit van het recreatief gebruik van de Noordzeekust (Decisio, 2011). Rust wordt hierbij gedefinieerd als een plek waar het recreatief gebruik laag is. Daarnaast geeft de bebouwingslaag aan waar het stedelijk gebied dicht bij het strand aanwezig is. Daar is het recreatief gebruik van het strand het hoogst. Onder de noemer 'evenement' worden locaties verstaan waarbij het strand minstens 100m breed is zodat evenementen kunnen plaatsvinden.

Recreatiebasiskustlijn aan de hand van Decisio (2011)
Ruimte voor recreatie op het strand, onderzoek naar een recreatiebasiskustlijn)

- Niet recreatief
- Rustig recreatief
- Matig intensief
- Sterk intensief
- Evenement

De sluis bij IJmuiden (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Infrastructuur

Op de kaart is de belangrijkste infrastructuur weergegeven naar en langs de kust. Het gaat om de strandtoegangen, spoor en vaarverbindingen met de grote havens (Masterplan Kust en Erfgoed), waar nodig aangevuld door de provincies. Daarnaast zijn de scheepvaartroutes op de noordzee aangegeven.

Infrastructuur

- Haven
- Station bij de kust
- Veerverbinding
- Spoor
- Kanaal/rivier/zeearm
- Scheepvaartroute

Kamstructuur

- lokale wegen
- hoofdwegen

Knooppunt tussen land en zee (Masterplan Kust en Erfgoed)

4

9. Culturele en mentale betekenis van de kust

De Nederlandse kust – met de zee, het strand en de zilte wind - appelleert aan culturele en mentale kwaliteiten zoals ‘vrijheid’ en ‘gezondheid’, maar ook aan ‘het Hollandse licht’. Die culturele en mentale kwaliteiten kleuren ons beeld van de kust, en hoewel ze vaak niet meteen ruimtelijk of landschappelijk te vertalen zijn, spelen ze wel een belangrijke rol bij het gebruik en de beleving van de kust. Op die manier bepalen ze mede welke functies een plaats krijgen (of hebben gekregen) en hoe de fysieke ordening in het kustgebied plaatsvindt.

De strijd tegen het water bepaalde eeuwenlang onze houding ten opzichte van de zee, en daarmee ook ons beeld van de kust: ‘de zee geeft, de zee neemt’. Nederlands is een klein land dat voor een belangrijk deel beneden de zeespiegel ligt. De ‘overwinning op de zee’ - in de vorm van de Deltawerken, maritieme expertise en baggerwerkzaamheden – hebben Nederland op dit gebied een toonaangevende positie in de wereld opgeleverd, én een zekere trots. Dat laatste geldt ook voor onze handelsgeest, die nauw verbonden

is met de zeevaart en zijn ‘ruimtelijke weerslag’ vond in havens als Vlissingen en Rotterdam.

Zeewater, zilte wind, frisse lucht, zon en ongereptheid hebben vanaf de 19e eeuw de zee en de kust een positieve uitstraling gegeven. De badpaviljoens in Scheveningen (1818), Zandvoort (1825) en Domburg (1837) waren aanvankelijk kuuroorden voor de welgestelden. Men kwam er zeewater drinken, van de zilte zeelucht genieten en later ook om kuurbaden te nemen. Ook nu speelt het gezondheidsaspect nog een belangrijke rol, van het uitwaaien op een herfstige dag tot allerlei sportactiviteiten, zoals kitesurfen, zwemmen, hardlopen, paardrijden en mountainbiken.

De kust was vanwege zijn uitgestrektheid en ligging van oudsher een vrijplaats, deels gelegen buiten de directe invloedssfeer van de macht. Ook tegenwoordig is de kust nog een plek ‘buiten het alledaagse’, letterlijk aan de rand van Nederland. De kust nodigt uit tot bijzondere evenementen en activiteiten, zoals theaterfestivals, concerten, danceparty’s, zandkastelen bouwen, naakt zonnen, races, kampvuren, feesten of vuurwerk.

Scheveningen 1901

Bloemendaal aan Zee (foto: Aaron Sikkink)

5

Vigerend
omgevingsbeleid

Jonge duinen bij Terschelling (bron: Strootman Landschapsarchitecten)

5

Vigerend omgevingsbeleid

De bescherming van de Nederlandse kust wordt op meerdere plekken georganiseerd. We gaan uit van de volgende beleidsdocumenten van Rijk en Provincies:

- Rijksnatuurvisie 2014
- Structuurvisie ondergrond (drinkwaterwinning)
- Nationale visie kust (kustveiligheid)
- Barro (Besluit algemene regels ruimtelijke ordening), 2011
- Zeeland: Omgevingsplan 2012-2018
- Zuid-Holland: Visie Ruimte en Mobiliteit
- Noord-Holland: Structuurvisie 2040, Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) en Provinciale Milieuverordening (PMV)
- Friesland: Streekplan 2007 en Structuurvisie Grutsk op 'e romte 2014
- Strategische Agenda Kust Noord-Holland
- Provinciale kustvisie Zuid-Holland
- Provinciale kustvisie Zeeland

Documenten van waterschappen (keur) en gemeenten (bestemmingsplannen) zijn heel belangrijk voor de bescherming van de waarden van de Nederlandse kust, maar zijn in dit overzicht niet meegenomen, omdat dit binnen het tijdsbestek van deze inventarisatie niet haalbaar is, en omdat het detailniveau van die plannen niet past bij de nationale schaal van deze inventarisatie. De keur stelt regels ter bescherming van de primaire waterkeringen die doorgaans bij hen in beheer zijn en niet bij het Rijk. Het Rijk beheert de Noordzee, niet de keringen (op een enkele uitzondering na); dat beheer kan overlappen. De Noordzee is vanaf circa één km uit de kust niet gemeentelijk en provinciaal ingedeeld (de 1 km-grens wordt berekend vanaf de laagwaterlijn). Bij de Maasvlakte is de grens vastgesteld op 3 km. Een juridische nuance hierbij is dat veel regels van Rijk en provincie geen directe bindende regels stellen voor burgers, maar voor de gemeenten. De burger heeft namelijk voornamelijk met regels van de gemeente en het waterschap te maken. Voor vergunning voor handelingen die nadelige effecten kunnen hebben op Natura2000 ligt dan anders, omdat de provincie voor die vergunning het bevoegd gezag zijn. Het strikte beschermingsregime voor Natura2000 is vastgesteld door het Rijk, maar oorspronkelijk komt het uit Europa

(Habitatrichtlijn). Dat is relevant, omdat we daar als Nederland geen andere regime kunnen kiezen.

De toetsing van veel ruimtelijke ontwikkelingen, zoals nieuwe bebouwing of uitbreiding van bestaande bebouwing vindt vooral plaats op gemeentelijk niveau in het kader van het bestemmingsplan. Gemeenten stellen bestemmingsplannen op en dienen daarbij de regels uit de provinciale verordening in acht te nemen. Gemeenten dienen zelf de provinciale verordening als toetsingskader te hanteren. Gemeenten en provincie voeren over veel plannen vooroverleg om de planvorming in lijn met de PRV en het beleid (bijvoorbeeld identiteit kustplaatsen) te brengen. Indien de provincie van mening is dat het uiteindelijke plan niet past in de PRV kan de provincie een zienswijze indienen op een bestemmingsplan en uiteindelijk ook het instrument van de reactieve aanwijzing gebruiken. Provincies kunnen bestemmingsplannen overigens pas toetsen als er provinciaal beleid is. Zo had Zeeland bijvoorbeeld tot voor kort geen beleid voor strandhuisjes.

Uitspraken in de geanalyseerde beleidsdocumenten van Rijk en Provincies zijn in de tabel hiernaast geordend in de thema's Natuur, Waterwinning, Stille, Aardkundige monumenten, Archeologische monumenten, Cultuurhistorie, Kust en Overig.

Op basis van een vergelijking van de verschillende beleidscategorieën hebben we de geanalyseerde beleidsplannen geordend in drie niveaus van bescherming (zie tabel en kaart 'bescherming'):

- Niveau hoog bevat de Natura2000-gebieden/ Barro Wadden, drinkwaterwingebieden, primaire waterkeringen en rijksmonumenten. Zelfs in deze categorie is onder strikte voorwaarden soms beperkte bebouwing toegestaan.
- Niveau medium bevat de provinciale NN-gebieden, 25-jaarszones voor grondwater, het kustfundament en hoge provinciale beschermingen voor cultureel erfgoed (Zuid-Holland) en strandbebouwing (Noord-Holland).
- Niveau licht bevat de overige beschermingsniveaus waarbij op de een of andere wijze restricties

	Regelgevende overheid	zonering	restrictie	beschermde waarden
hoog	Rijk	primaire waterkering + ruimtelijke reserveringszone	Er mag niet gebouwd worden, tenzij er geen belemmeringen zijn voor de instandhouding of versterking van het zandige deel van het kustfundament, of het onderhoud, de veiligheid of mogelijkheden voor versterking van de primaire waterkering.	Kustveiligheid
	Rijk	drinkwaterwinning: waterwingebieden	Geen ontwikkelingen toegestaan	Strategische zoetwatervoorraad
	Rijk	natura 2000	Restricties aan ruimtelijke ontwikkelingen, natuurdoeltypen moeten beschermd blijven	Natuurwaarden
	Rijk	rijksmonumenten	Restricties aan nieuwbouw en renovatie	Erfgoedwaarden
	Zuid-Holland	Zuid-Holland: beschermingscategorie 1 Voornemen opgenomen in de actualisatie van het omgevingsbeleid van Zuid Holland.	Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten landschappelijk ingepast worden, behalve als het om bovenregionale infrastructuur of natuur gaat of om het Programma ruimte uitgezonderde ruimtelijke ontwikkeling.	Natuurwaarden, Erfgoedwaarden, Landschappelijke kernkwaliteiten, weidsheid
medium	Rijk	kustfundament	Nieuwe bebouwing alleen mogelijk bij: a. bouwwerken ten behoeve van tijdelijke of seizoensgebonden activiteiten; b. herbouw of verbouw van een bestaand bouwwerk waarbij een eenmalige uitbreiding van het grondoppervlak met ten hoogste tien procent is toegestaan; c. bouwwerken voor het openbaar belang	Kustveiligheid
	Rijk	drinkwaterwinning: 25-jaarszone	Alleen ontwikkelingen die voldoen aan een lange lijst van eisen worden toegestaan, infrastructuur, industrie en veel vormen van bebouwing kunnen hier dus niet. Verschilt per provincie wat hier precies de eisen voor zijn.	Strategische zoetwatervoorraad
	Alle provincies	NN (Natuurnetwerk Nederland)	Nee, tenzij-restrictie: er kan in natuurgebieden in beperkte mate woningbouw worden toegestaan, gekoppeld aan beheer van het landschap. Natuurdoelen zijn leidend.	Natuurwaarden
	Noord-Holland	Noord-Holland: strandzonering (geen jaarrond strandpaviljoens)	Jaarronde bebouwing niet toegestaan	Bebouwde kust, rust, stilte
licht	Alle provincies	stiltegebieden	stiltegebieden mogen geen een hoger geluidsniveau hebben dan 35 dB(A) LAeq,24h op 50 meter van de geluidsbron. In een stiltegebied kan slechts ontheffing worden verleend voor in totaal 12 activiteiten per kalenderjaar, elk met een maximale tijdsduur van 24 uur.	Stilte, rust
	Alle provincies	aardkundige monumenten	restricties aan het bewerken van het grondoppervlak, waaronder ontgronden en egaliseren en graven.	Natuurwaarden
	Alle provincies	ecologische verbindingzones buiten NN	per provinciale milieuvordering verschillend, natuurdoelen moeten beschermd of gecompenseerd worden	Natuurwaarden
	Zeeland	Zeeland: stikstofgevoelige locaties + 2km buffer	nieuwvestiging grondgebonden veehouderij niet toegestaan	Bebouwde kust
	Zeeland	landschappen en cultuurhistorie	nieuwe ontwikkelingen niet toegestaan in geval van significante aantasting van waarden, oppervlak en/of samenhang	Landschappelijk kernwaarden en erfgoedwaarden
	Zuid-Holland	Zuid-Holland: beschermingscategorie 2	nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten landschappelijk ingepast worden, behalve als het om bovenregionale infrastructuur of natuur gaat of om het Programma ruimte uitgezonderde ruimtelijke ontwikkeling, en dan moet er een integraal ontwerp worden gemaakt.	Natuurwaarden, landschappelijke kernkwaliteiten, erfgoedwaarden, weidsheid

Provinciale en nationale beleidsdocumenten in drie niveaus van bescherming.

gelden voor nieuwe ontwikkelingen langs de kust, zoals stiltegebieden, aardkundige monumenten, provinciale monumenten of biotopen (Zuid-Holland).

Deze niveaus zijn een inschatting van de mate van hardheid van het beleid waaraan nieuwe ontwikkelingen worden getoetst. Het overall-beeld van de kaart 'bescherming' laat zien dat de waarden veiligheid, natuur en drinkwater goed wordt beschermd in het vigerende beleid van Rijk en Provincies, vanwege nationale belangen (veiligheid en drinkwater) en vanwege internationale afspraken (natuurbescherming). Bijna de gehele kust valt onder de hoogste beschermingscategorie, zoals op de kaart is te zien. De zeezijde van de Hollandse

kust tussen Hoek van Holland en Bergen aan zee is lichter beschermd dan de rest van de kust; dit gebied is namelijk niet aangewezen als Natura2000-gebied. Alleen de plekken waar op dit moment al bebouwing of recreatievoorzieningen aanwezig zijn, vallen in de lichtere categorieën; de directe omgeving ervan heeft wel de hoogste bescherming. De *landschappelijke kwaliteiten* van de kust, zoals beschreven in hoofdstuk 4, worden op rijksniveau alleen expliciet beschermd in het Waddengebied: "rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid met inbegrip van de duisternis" (zie artikel 2.5.2. Barro). De Waddenzee en het Waddengebied worden in de Barro beschouwd als zaken "van nationaal belang". De bescherming van landschappelijke waarden 'lift' nu vaak mee op andere beschermingsregimes.

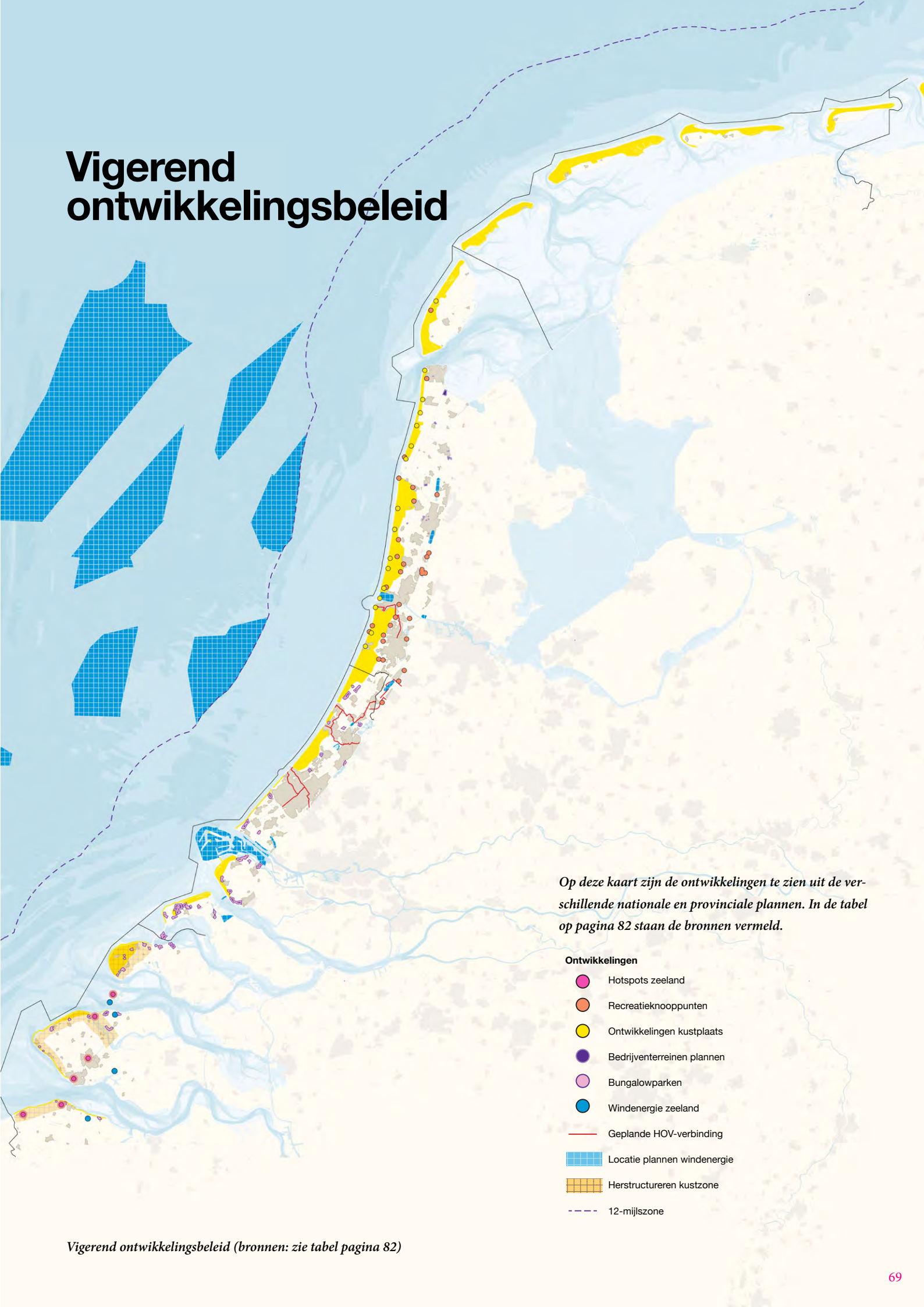
Vigerend beschermingsbeleid

Op deze kaart zijn 3 beschermingsniveaus te zien: hoog, medium en laag. Deze categorieën zijn aan de hand van de provinciale structuurvisies en ruimtelijke verordeningen vastgesteld. De meeste beschermingscategorieën zijn sectoraal, dat wil zeggen: slechts één of enkele waarden zijn er beschermd. Op pagina 67 is een tabel opgenomen waarin de restricties per categorie uiteen zijn gezet.

Vigerend ontwikkelingsbeleid

Op deze kaart zijn de ontwikkelingen te zien uit de verschillende nationale en provinciale plannen. In de tabel op pagina 82 staan de bronnen vermeld.

Ontwikkelingen

- Hotspots zeeland
- Recreatieknooppunten
- Ontwikkelingen kustplaats
- Bedrijventerreinen plannen
- Bungalowparken
- Windenergie zeeland
- Geplande HOV-verbinding
- Locatie plannen windenergie
- Herstructureren kustzone
- 12-mijlszone

5

Beschermingsregimes werken met andere woorden per sector en niet 'integraal'. Soms is het ene beschermingsregime zelfs nadelig voor een andere waarde. Natura2000 biedt bijvoorbeeld voor bepaalde doelsoorten een hoge mate van bescherming die zwaar telt in beleidsafwegingen, maar beperkt de ontwikkeling van andere waarden zoals recreatie. Natura2000 is bovendien gericht op de instandhouding van soorten en habitattypen, wat niet automatisch betekent dat bijvoorbeeld uitzicht, weidsheid en openbare toegankelijkheid ook worden veiliggesteld. Dat er geen sectoraal beschermingsregime voor landschappelijke kwaliteit is, betekent niet dat deze kwaliteit 'onbeschermd' is. Er kan bescherming worden gegeven vanuit ruimtelijk beleid met afspraken over de wijze waarop de kwaliteit een rol speelt bij de ontwikkeling van functies. Daarvoor kunnen provincies en gemeenten handreikingen, leidraden of afsprakenkaders opstellen. Zo heeft de provincie Noord-Holland de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, die richting geeft aan de omgang met de landschappelijke kwaliteit, zonder vooraf voor te schrijven welke functie passend is.

Ruimtelijke ontwikkelingen vinden overigens ook plaats door functieverandering of groei of krimp binnen bestemmingen. Relatief kleine bebouwing als een clubhuisje voor een surfschool kan zich zo soms ontwikkelen tot een grote horecagelegenheid.

Het landschappelijk en ruimtelijk beleid per provincie verschilt nogal. In Noord-Holland is de bescherming van de landschappelijke kwaliteiten Noord-Holland tevens geregeld vanuit de Leidraad Cultuur en Cultuurhistorie. Dit instrument is als handreiking gekoppeld aan de provinciale ruimtelijke verordening (art 15) en stelt regels. Voor de stimulering van de landschappelijke, toeristisch-recreatieve en economische kwaliteiten van de kust gebruikt de provincie een 'zacht' instrumentarium. De afgelopen jaren zijn hiervoor vanuit verschillende programma's en beleidsvelden producten opgesteld: Identiteit Kustplaatsen, Handreiking Verblijfsrecreatie, Atelier

Kustkwaliteit en de Strategische Agenda Kust in het kader van het Deltaprogramma en de Nationale Visie Kust".

Opvallend is dat de provincies Zeeland en Friesland wel verschillende landschapstypen benoemen in aparte kaarten maar daar geen bescherming aan koppelen, zoals de provincie Zuid-Holland dat bijvoorbeeld wel doet in de Visie Ruimte en Mobiliteit. Zuid-Holland onderscheidt in aanvulling op het generieke kwaliteitsbeleid, dat geldt voor de gehele provincie, een tweetal beschermingscategorieën, waar onder voorwaarden van ruimtelijke kwaliteit ook ontwikkelingen mogelijk zijn, maar waar vanwege de kwetsbaarheid of bijzonderheid extra voorwaarden van toepassing zijn. Zo vallen de kust en de Brouwersdam in categorie 1 (hoogste bescherming: natuur en cultuurhistorie). In Zuid-Holland wordt op het strand geen nieuwe bebouwing toegestaan. Noord-Holland de enige provincie die in haar provinciale verordening heeft aangegeven hoe ze om wil gaan met jaarronde bebouwing langs het strand.

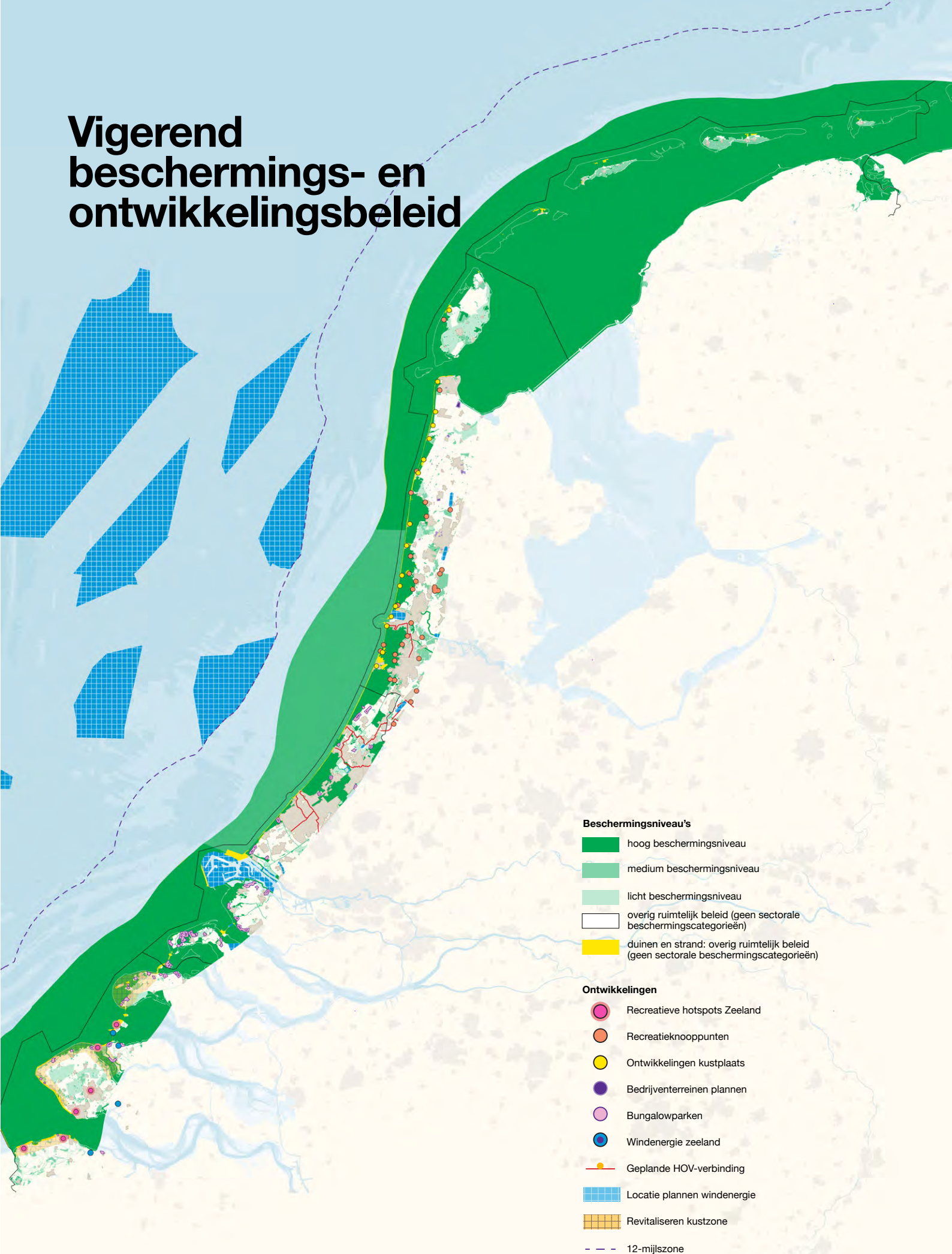
De landschappelijke kustwaarden worden in het provinciaal beleid dus niet overal expliciet beschermd.

Ontwikkelingen

In de provinciale omgevingsplannen en de provinciale kustvisies worden naast beschermingsbeleid ook uitspraken gedaan over regels met betrekking tot ontwikkelingen (zie kaart op pagina 69). Iedere provincie gaat hier anders mee om. Zo doet Zeeland als enige provincie in haar Omgevingsplan uitspraken over verblijfsrecreatie: in recreatieve hotspots mag zich nieuwe verblijfsrecreatie vestigen onder voorwaarde van een economische meerwaarde. In de kustzone is uitbreiding van verblijfsrecreatie en nieuwvestiging mogelijk als er sprake is van revitalisatie van bestaande verblijfsrecreatie. In het achterland is nieuwvestiging uitgesloten. In de provinciale kustvisie Zeeland is veel aandacht voor veiligheid (zandsuppletiebeleid voortzetten) en economisch aantrekkelijkheid door 'toeristische-recreatieve potenties te benutten'. Ook worden uitspraken gedaan over (getijden)

Vigerend beschermings- en ontwikkelingsbeleid

Combinatie van het vigerend beschermingsbeleid en het vigerend ontwikkelingsbeleid (bronnen: zie tabel op pagina 82)

5

energie en het herstructureren van de kust. Deze gebiedsontwikkelingen zijn gebaseerd op een integrale benadering, waarbij binnen een gebied diverse opgaven van verschillende partijen met elkaar worden verbonden en in gezamenlijkheid worden aangepakt.

Zuid-Holland stuurt via de gebiedsprofielen op ruimtelijke ontwikkelingen. Voor het duinlandschap, schurvelingenlandschap, bollenlandschap en landgoederenlandschap gelden verschillende regels. “Bij verblijfsrecreatie is van belang dat ze een aantrekkelijke, recreatieve uitstraling hebben en qua locatie, schaal, inrichting en kwaliteit van de randen goed passen in hun omgeving.” In de provinciale kustvisie Zuid-Holland is, net als in Zeeland, veel aandacht voor veiligheid (zandsuppletiebeleid voortzetten) en het economisch aantrekkelijk maken van het kustgebied door “toeristisch-recreatieve potenties te benutten”. Ook hier worden uitspraken gedaan over (getijden)energie.

In de Structuurvisie van Noord-Holland ligt de nadruk op het ontwikkelen en versterken van onderscheidende identiteiten van de kustplaatsen. De ruimtelijke kwaliteit hiervan wordt verbeterd en de identiteit als badplaats versterkt. Kleinschalige woningbouw is mogelijk maar hierop wordt niet specifiek ingegaan. In de provinciale kustvisie Noord-Holland wordt uitgebreid ingegaan op recreatie en landschappelijke waarden. Infrastructuur en natuur worden minder genoemd, er is wel aandacht voor Natura2000. Kustversterking wordt gecombineerd met recreatieve mogelijkheden.

Het streekplan van Friesland benoemt geen nieuwe opgaven of ontwikkelingen aan de Friese Waddenkust. In de Structuurvisie Grutsk op ‘e romte van de provincie Friesland (2014) worden de waarden van de Waddeneilanden beschreven. Grutsk geeft advies en richting en is als procesvereiste opgenomen in de verordening. In deze verordening is de koppeling aangebracht tussen ontwikkeling en waarden van landschap en natuur. Fryslân is terughoudend met nieuwe bebouwde functies langs de kust (strand,

duingebied) van de eilanden (stedelijke functies worden gekoppeld aan de dorpen), maar past geen bouwverbod toe. Er is ruimte voor nieuwe recreatieve functies en nieuwe recreatieve bebouwing of uitbreiding van bestaande, als die qua schaal en maat passen in hun omgeving; daartoe wordt een specifieke kwaliteitsmethode van inpassing, ‘de Nije Pleats’ gevolgd. Bij deze methodiek adviseert een team van deskundigen in een vroeg stadium integraal over alle aspecten die relevant zijn voor een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van een concrete ruimtelijke ontwikkeling, zoals de vestiging of uitbreiding van een recreatieve inrichting.

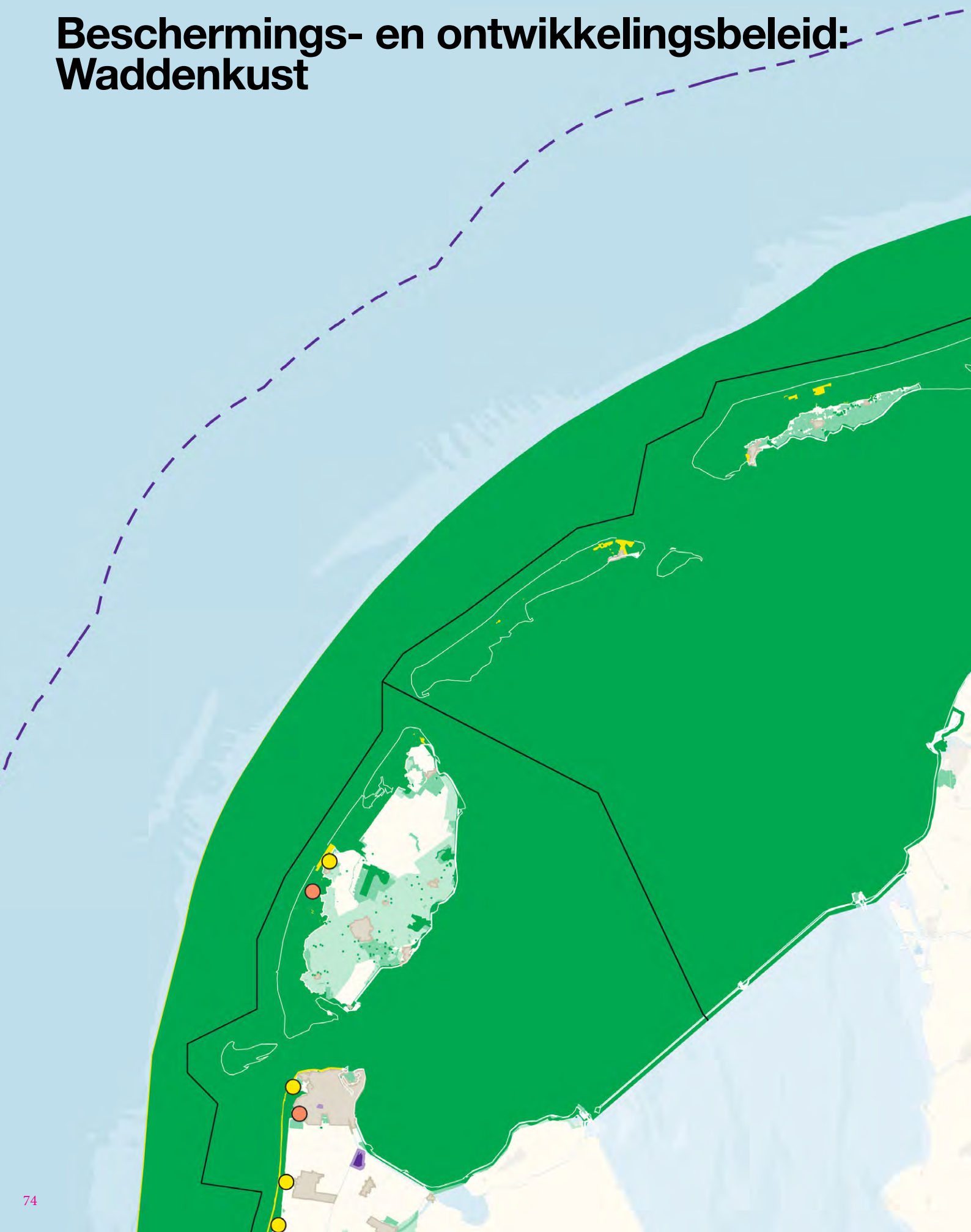

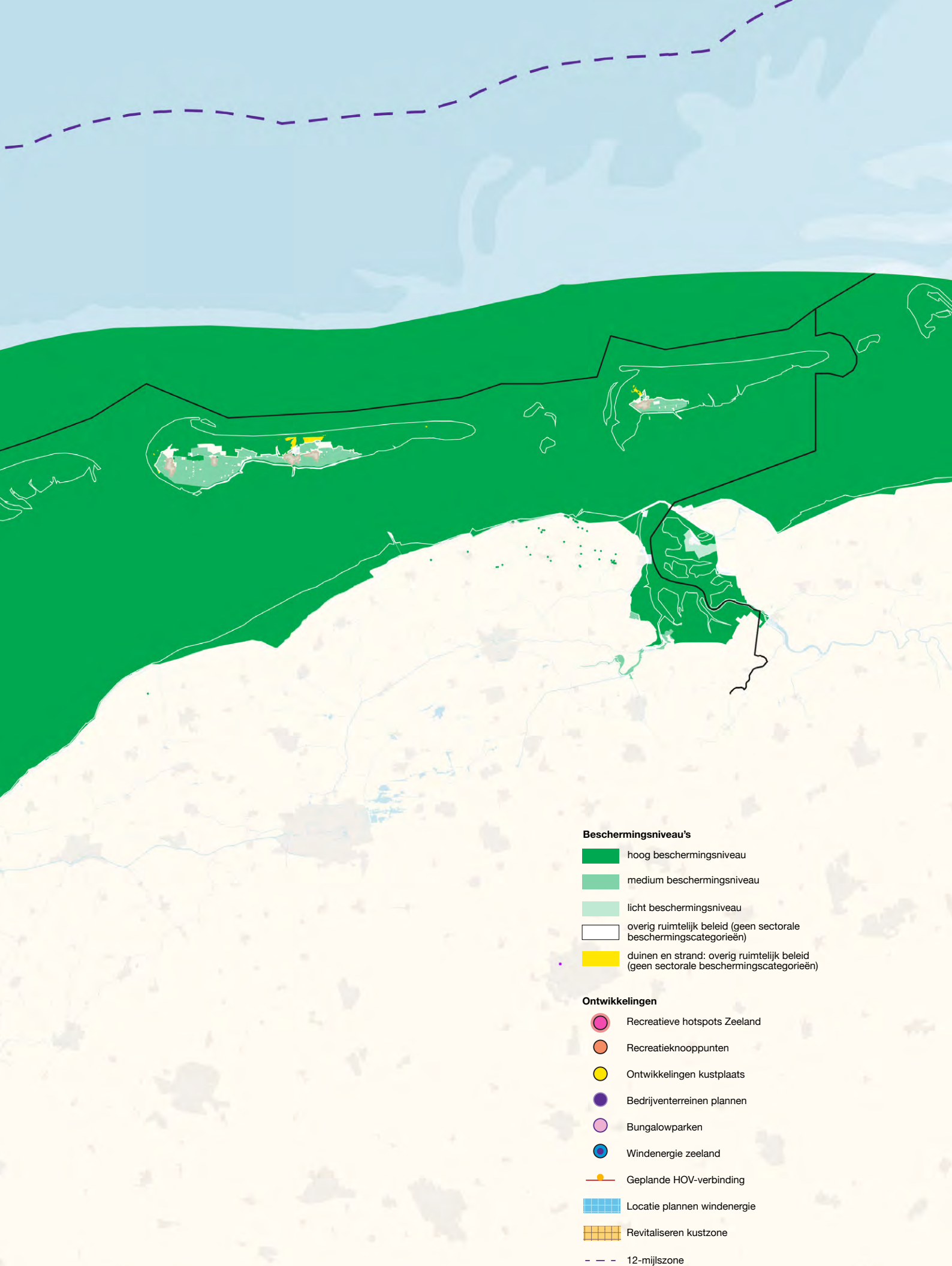
Maasvlakte 2 (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Beschermings- en ontwikkelingsbeleid: Waddenkust

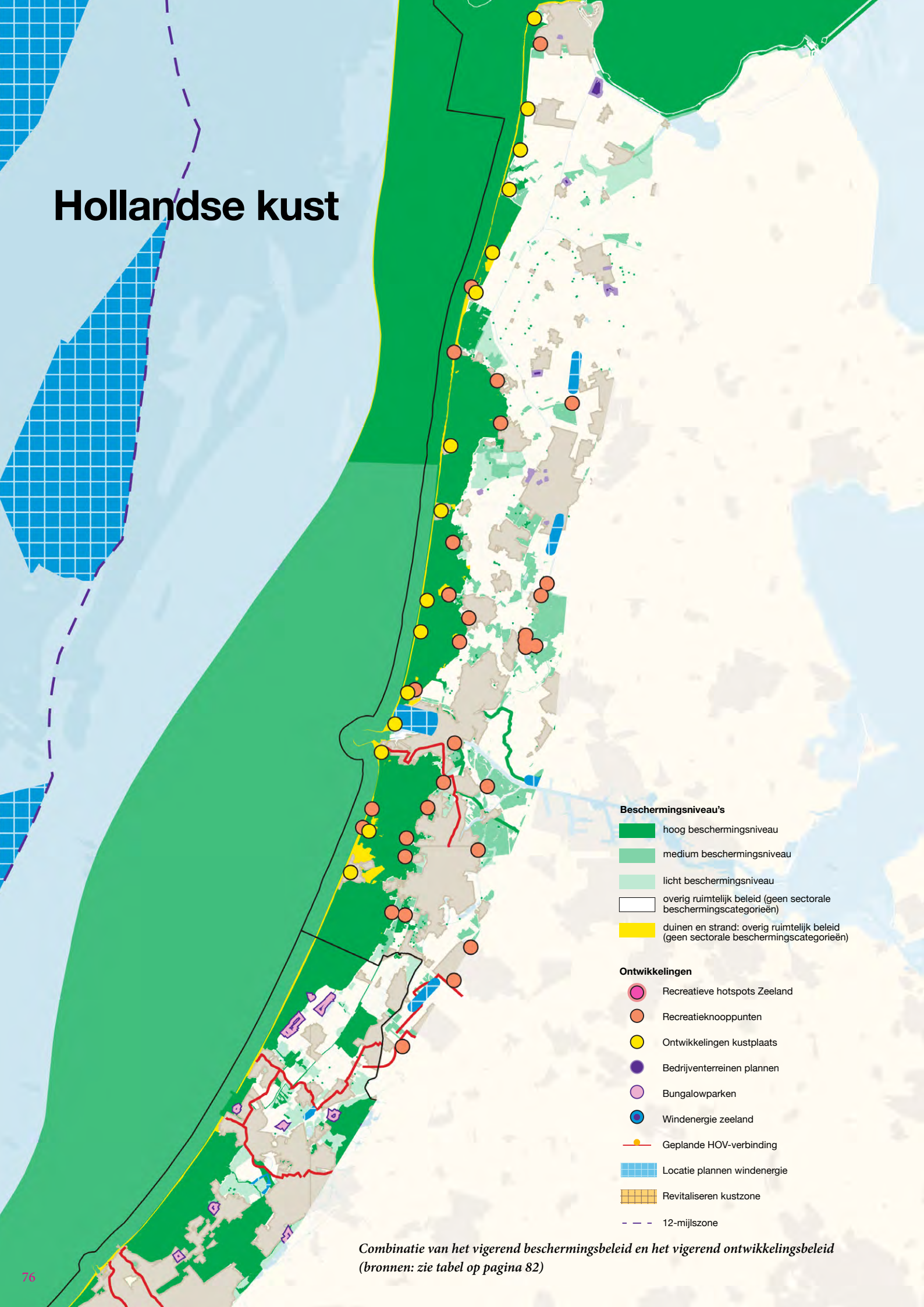

Combinatie van het vigerend beschermingsbeleid en het vigerend ontwikkelingsbeleid (bronnen: zie tabel op pagina 82)

Hollandse kust

Beschermingsniveau's

- hoog beschermingsniveau
- medium beschermingsniveau
- licht beschermingsniveau
- overig ruimtelijk beleid (geen sectorale beschermingscategorieën)
- duinen en strand: overig ruimtelijk beleid (geen sectorale beschermingscategorieën)

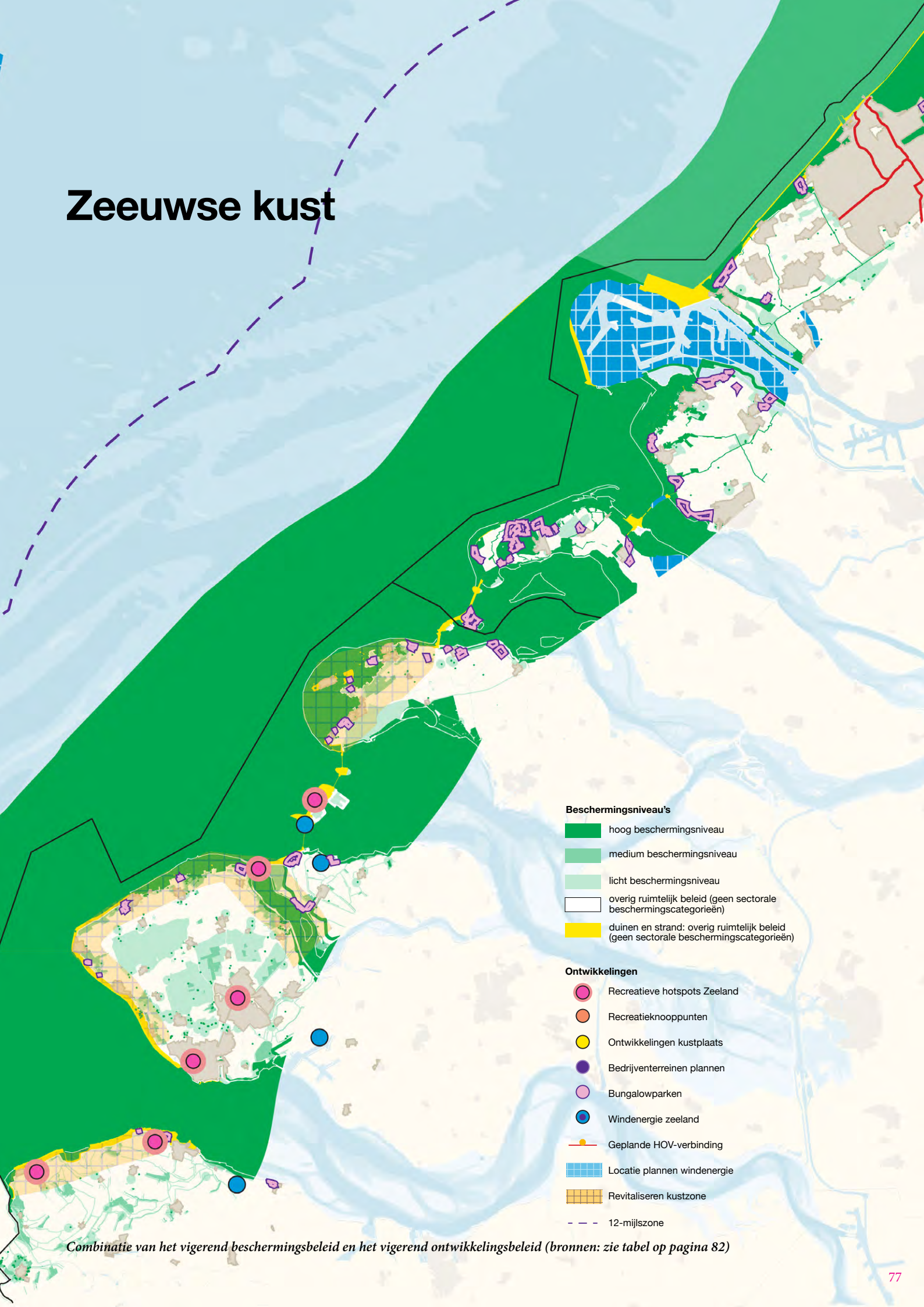
Ontwikkelingen

- Recreatieve hotspots Zeeland
- Recreatieknooppunten
- Ontwikkelingen kustplaats
- Bedrijventerreinen plannen
- Bungalowparken
- Windenergie zeeland
- Geplande HOV-verbinding
- Locatie plannen windenergie
- Revitaliseren kustzone
- 12-mijlszone

Combinatie van het vigerend beschermingsbeleid en het vigerend ontwikkelingsbeleid
(bronnen: zie tabel op pagina 82)

Zeeuwse kust

Beschermingsniveaus

- hoog beschermingsniveau
- medium beschermingsniveau
- licht beschermingsniveau
- overig ruimtelijk beleid (geen sectorale beschermingscategorieën)
- duinen en strand: overig ruimtelijk beleid (geen sectorale beschermingscategorieën)

Ontwikkelingen

- Recreative hotspots Zeeland
- Recreatieknoppunten
- Ontwikkelingen kustplaats
- Bedrijventerreinen plannen
- Bungalowparken
- Windenergie zeeland
- Geplande HOV-verbinding
- Locatie plannen windenergie
- Revitaliseren kustzone
- - - 12-mijlszone

Combinatie van het vigerend beschermingsbeleid en het vigerend ontwikkelingsbeleid (bronnen: zie tabel op pagina 82)

Veiligheidsnormen

Op de kaart zijn de primaire waterkeringen aangegeven langs de kust, en hun beschermingswaarde per dijkkring. In de huidige situatie krijgt een dijkkring dezelfde normering over de hele ring. Vanaf 1 januari 2017 wordt een nieuwe veiligheidsbenadering op basis van overstromingsrisico's gehanteerd. Daarmee wordt de afgebeelde normering verlaten. Van de nieuwe normering is echter op dit moment nog geen data beschikbaar.

Huidige normering per dijkkring

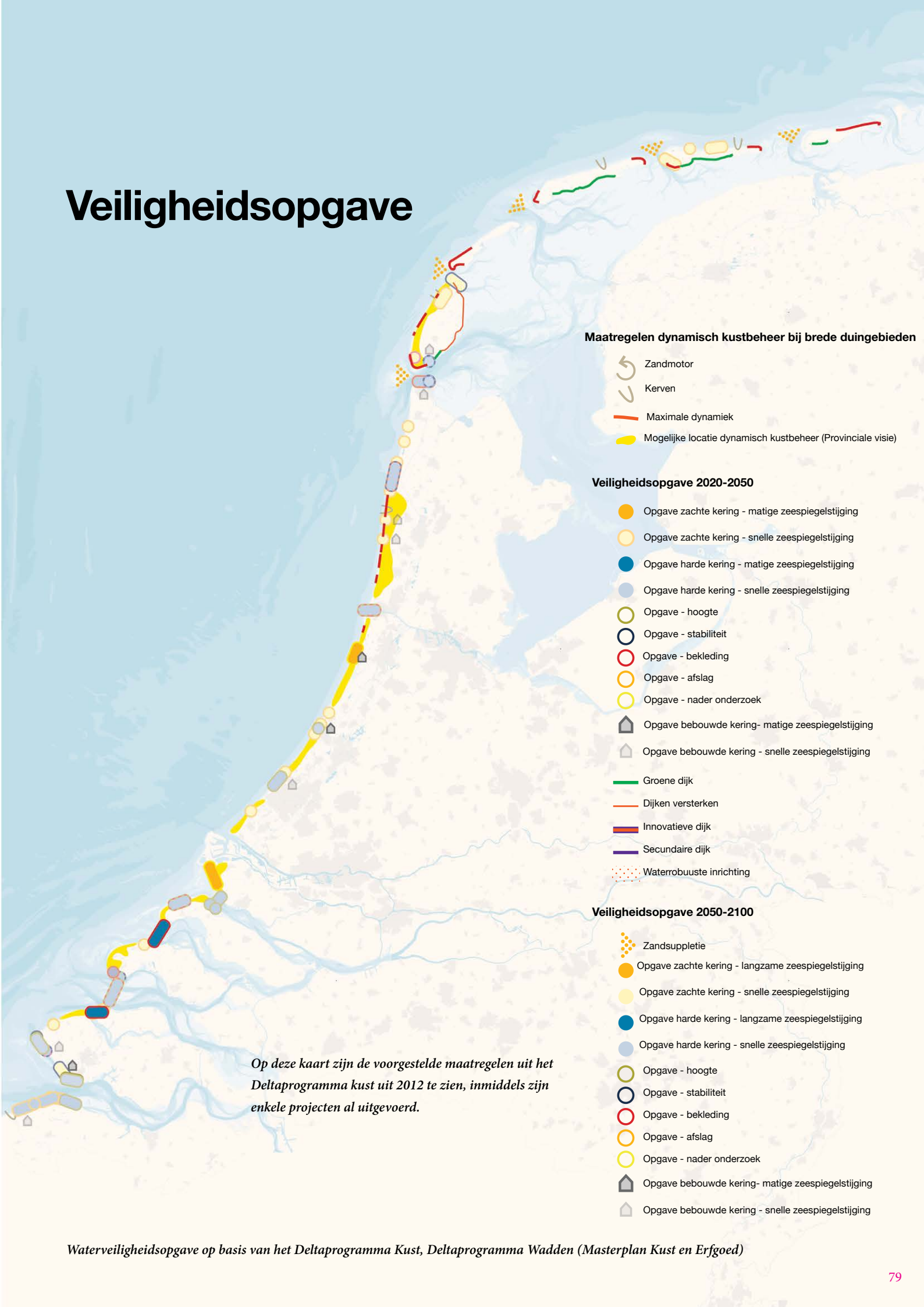
— 1:10000

— 1:4000

— 1:2000

Veiligheidsopgave

Maatregelen dynamisch kustbeheer bij brede duingebieden

- Zandmotor
- Kerven
- Maximale dynamiek
- Mogelijke locatie dynamisch kustbeheer (Provinciale visie)

Veiligheidsopgave 2020-2050

- Opgave zachte kering - matige zeespiegelstijging
- Opgave zachte kering - snelle zeespiegelstijging
- Opgave harde kering - matige zeespiegelstijging
- Opgave harde kering - snelle zeespiegelstijging
- Opgave - hoogte
- Opgave - stabiliteit
- Opgave - bekleding
- Opgave - afslag
- Opgave - nader onderzoek
- Opgave bebouwde kering - matige zeespiegelstijging
- Opgave bebouwde kering - snelle zeespiegelstijging
- Groene dijk
- Dijken versterken
- Innovatieve dijk
- Secundaire dijk
- Waterrobuuste inrichting

Veiligheidsopgave 2050-2100

- Zandsuppletie
- Opgave zachte kering - langzame zeespiegelstijging
- Opgave zachte kering - snelle zeespiegelstijging
- Opgave harde kering - langzame zeespiegelstijging
- Opgave harde kering - snelle zeespiegelstijging
- Opgave - hoogte
- Opgave - stabiliteit
- Opgave - bekleding
- Opgave - afslag
- Opgave - nader onderzoek
- Opgave bebouwde kering - matige zeespiegelstijging
- Opgave bebouwde kering - snelle zeespiegelstijging

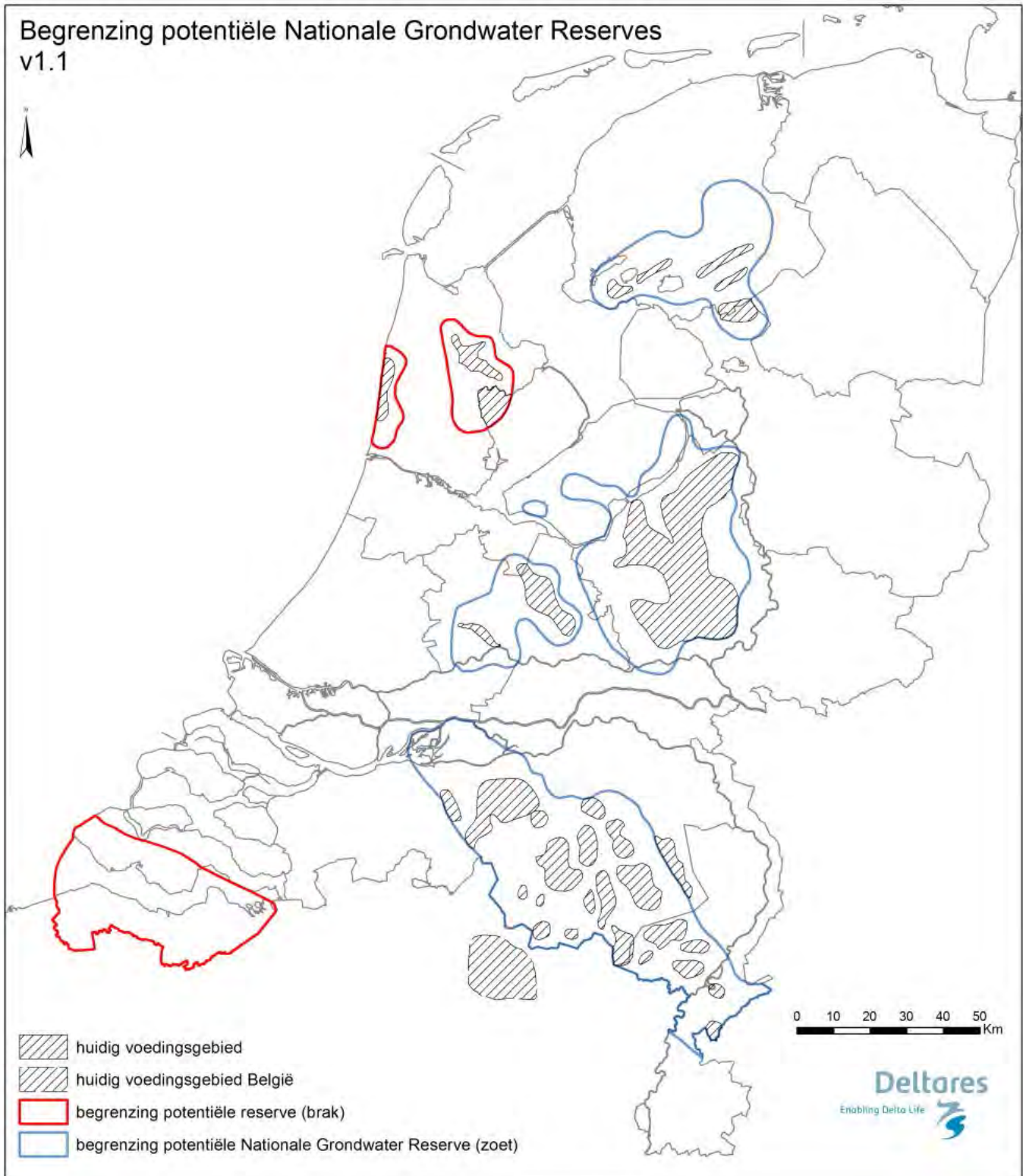
Op deze kaart zijn de voorgestelde maatregelen uit het Deltaprogramma kust uit 2012 te zien, inmiddels zijn enkele projecten al uitgevoerd.

Grondwater- beschermingsgebieden en waterwingebieden

Begrenzing van de kandidaat Nationale Grondwater Reserves (blauwe omlijning), van de mogelijke brakke reserves (rode omlijning) en van de huidige voedingsgebieden van die bij deze reserves en voorraden horen (bron: Een aanzet voor de begrenzing van Nationale Grondwater Reserves, Deltares, 2015)

Bescherming en ontwikkeling beleidsdocumenten

		Rijksnatuurvisie 2014 (natuur)	Structuurvisie ondergrond (drinkwaterwinning)	Nationale visie kust (kustveiligheid)	Barro	Zeeland: Omgevingsplan 2012-2018	Zuid-Holland: Visie Ruimte en Mobiliteit
bescherming	toed - beschermende legenda eenheid Zwart - legenda eenheid zonder status	Natura 2000-gebieden moeten worden beschermd via het Natura netwerk Nederland, dat door de provincies wordt geregeld.				Kaart 13 - EHS en Natura2000: Natura2000, bestaande natuur , Agrarisch gebied (van ecologische betekenis) en Nieuwe natuur zijn beschermd via de VRPZ (Artikel 2.13 en 2.14.)	Kaart 8 - Ecologische hoofdstructuur en Natura2000: Ecologische hoofdstructuur, Natura2000-gebied
	natuur						
	waterwinning		Provincies moeten in provinciale milieuvorderingen drinkwaterbeschermingsgebieden aanwijzen.			Kaart 8 - Waterfunctiekaart: Natte Ecologische verbindingsovereenkomst, drinkwater, Kaart 11 - Grondwaterlichamen: menselijke consumptie	Kaart 12 - Zoetwatervoorziening en oppervlaktewater: Milieubeschermingsgebied voor grondwater
	stilte					Kaart 5 - Gehud: Integrale milieubeschermingsgebieden	Wel aanwezig, niet in structuurvisie
	aardkundige monumenten					Kaart 17 - Aardkundige waarden: Aardkundige monumenten	
	archeologische monumenten					Kaart 16 - Archeologie: Archeologisch rijksmonument , Vastgestelde archeologische waarde	Kaart 16 - Archeologie: Gebied met (zeer) hoge archeologische waarde, Romeinse Limes
	cultuurhistorie				De in bodem aanwezige archeologische waarden en de overige voor het gebied kenmerkende cultuurhistorische structuren en elementen, bestaande uit: historische schepswrakken, verdrinken en onderslibde nederzettingen en ontginningssporen (waaronder de dam Ameland-Holwerd), zeedijken en de daaraan verbonden historische sluzen (waaronder het ensemble Akshuidijk), landaanwinningwerken, systeem van stuifdijken, systeem van historische vaar- en uitwateringsgeulen, en kpen.	Kaart 14 - Landschap en cultuur: Landschappen van provinciaal belang en cultuurhistorische elementen, (Bescherming via artikel 2.17 (Landschap en Erfgoed) en 2.18 (Molentbiotoop) van de Verordening Provincie Zeeland)	Kaart 9 - Cultureel erfgoed: Kruonjuweel cultureel erfgoed, landgoedbiotoop, molentbiotoop, kasteelbiotoop, werelderfgoed
	kust		Waterbeheerders stellen voor de primaire waterkeringen ruimtelijke reserveringszones in, waar geen of weinig ruimtelijke ontwikkeling is toegestaan of waar deze ontwikkeling aan extra voorwaarden onderhevig is. Het rijk beheert de Noordzee, niet de kerinfen (op een enkele uitzondering na).	Het gebied waar de Nationale Visie Kust zich over uitsprekt is het kustfundament		Kaart 20 - Kustfundament: kustfundament	
	overig				Als landschappelijke kwaliteiten van de Waddenzee worden aangemerkt de rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid met inbegrip van duisternis.	Kaart 18 - Luchtvaart: hoogtebeperkingen Kaart 20 - PAS: Stikstofgevoelige locaties, 2km buffer rondom stikstofgevoelige locaties	Kaart 6 - Beschermingscategorieën en verblijfsrecreatiegebied: beschermingscategorie 1 (gebieden met bijzondere kwaliteit), beschermingscategorie 2 (gebieden met een specifieke waarde) Kaart 7 - Compensatie natuur, recreatie en landschap: Ecologische hoofdstructuur , strategische reservering natuur, belangrijk weidevogelgebied, recreatiegebied rond de steden Kaart 10 - Stad en land verbonden: Groene buffer , recreatiegebied, stedelijke groenstructuur, stedelijke waterstructuur
conclusie bescherming				Rijk is verantwoordelijk voor kustfundament, maar focust op waterbouw. Economische en ruimtelijke ontwikkelingen en regelingen daarvoor komen van lagere overheden.		Er is aandacht voor natuur, water, archeologie, aardkundige monumenten en landschap. De bescherming voor het laatste komt erop neer dat nieuwe ontwikkelingen niet zijn toegestaan in geval van significante aantasting van de landschappelijke waarden, significante aantasting van de samenhang tussen gebieden of significante vermindering van het oppervlak.	Beschermingscategorieën voor cultuurhistorische biotopen vallen in categorie 1: molens, landgoederen, kastelen hebben bescherming. De zaken in kaart 10 vallen in categorie 2. Ruimtelijke kwaliteit is gedefinieerd in gebiedsprofilen waar ingepast, getransformeerd of aangepast moet worden afhankelijk van de ontwikkeling.
ontwikkeling	energie					Kaart 2 - Energie: concentratie locatie windenergie, geothermie	Kaart 14 - Bodemgebruik en energie: ondergrondse waterberging, ambliagegebied bodemenergie Kaart 17 - Energie transitie: locatie voor windenergie, zoekgebied geïntegreerd warmtenetwerk Art 32 PNV Windturbines en bijbehorende kaart 9 en art 32a Opstellingen voor zonne-energie
	recreatie					Kaart 3 - Recreatiekanskaart: Onderscheid recreatieve hotspots, kustzone, regionale ontwikkelingslocaties en overig Zeeland.	
	infrastructuur en bedrijvigheid			Nationale Visie Kust gaat ook over zaken als adaptief bouwen. Meegroeiconcepten uit de visie zijn voor bebouwing en ontwikkeling van de kust belangrijk. Indien veiligheidsopgave en ruimtelijke ontwikkeling binnen een periode van 50 jaar vallen is integraal plan nodig		Kaart 13 - Natuur: nieuwe natuur	Kaart 2 - Beter benutten mobiliteitsnetwerk: Maastricht HOV-netwerk, maatregelen spoorwaternetwerk, maatregelen wegennetwerk
conclusie ontwikkeling						Als enige provincie nagedacht over verblijfsrecreatie. In recreatieve hotspots staat ontwikkeling van samenhangend verblijfsrecreatie product centraal. Nieuwvestiging is mogelijk. Beleid kustzone gericht op revitalisering: uitbreiding en nieuwvestiging alleen in combinatie met transformatie. Regionale ontwikkelingslocaties uitbreiding alleen bij transformatie en nieuwvestiging wanneer aansluitend bij vastgelegde kans. Daarbuiten alleen beperkt uitbreiding bij een verbeteringsinslag.	In de gebiedsprofilen staat beschreven hoe ontwikkelingen zich moeten gedragen per gebiedsprofiel. Voor het duinlandschap, schuvelingenlandschap, kollenlandschap en landgoederenlandschap gelden verschillende regels. "Bij verblijfsrecreatie is van belang dat ze een aantrekkelijke, recreatieve uitstraling hebben en qua locatie, school, inrichting en kwaliteit van de ronden goed passen in hun omgeving."

Noord-Holland: Structuurvisie 2040, Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) en Provinciale Milieuverordening (PMV)	Friesland: Streekplan 2007	Provinciale kustvisie NH	Provinciale kustvisie Zuid Holland	Provinciale kustvisie Zeeland
<p>Behoud en ontwikkeling van natuurgebieden: Natura2000 gebied, NN, NN-grote wateren, natuurverbindingen, weidevogelgebied, art 19 PRV en bijbehorende kaart 4 Ecologie</p>	<p>Kaart 11: Provinciale ecologische hoofdstructuur: Water, overige natuur, beheergebied, Natte ecologische verbindingzone, Droge ecologische verbindingzone, Speciale beschermingszones, natuur buiten provinciale ehs, landschapszone tbv ecologische verbinding.</p> <p>Kaart 12: Speciale beschermingszones: natuurbeschermingsgebieden, habitatrichtinggebieden, vogelrichtinggebieden,</p> <p>Kaart 13: functiezoning Provinciale EHS: natuur met extensief recreatief medegebruik, natuur met recreatief medegebruik, VHK-gebied , beheergebied binnen EHS normaal agrarisch gebruik mogelijk, functie beroepsaangewend (nevensgeschikt), functie waterhuishouding(nevensgeschikt)</p>			
PMV, hoofdstuk 5 Grondwaterbescherming met het oog op waterwinning	Kaart 10: Milieubeschermingsgebieden: grondwaterbeschermingsgebieden, Z5aarszone			
PMV, hoofdstuk 4 Voorkomen of beperken van geluidshinder	Kaart 10: Milieubeschermingsgebieden: stillegebied, uitzonderingsgebied, gebied met specifieke waarden,			
<p>Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschappen: Stelling van Den Helder, Stellingforten, Stelling van Amsterdam , Hondbossche en Pettemer Zeevering, Aardkundig monument, Aardkundig waardevol gebied, Jonge Duinlandschap, Strandwallen- en vlaktenlandschap, Aandijkingslandschap art 10 PRV Aardkundig waardevolle gebieden, met bijbehorende kaart 10 hoofdstuk 6 Bescherming aardkundige monumenten</p>				
	Wel aanwezig, niet in structuurvisie			
<p>Behoud en ontwikkeling van Noord-Hollandse cultuurlandschappen: Stelling van Den Helder, Stellingforten, Stelling van Amsterdam , Hondbossche en Pettemer Zeevering, Aardkundig monument, Aardkundig waardevol gebied, Jonge Duinlandschap, Strandwallen- en vlaktenlandschap, Aandijkingslandschap Kaart 5a (Verordening) Erfgoederen met uitzonderlijke universele waarde: Stelling van Amsterdam</p>				
<p>Kaart 8 (Verordening) Blauwe ruimte: Strandzoning, jaarrond strandavijlens niet toegestaan art 31 PRV Strandzoning (ge-ontwerprijging van dit artikel ligt t/m 21 juli ter inzage)</p>				
<p>Art 8a PRV meerlaagse veiligheid Art 12-14 PRV regels voor het landelijk gebied Art 15 PRV ruimtelijke kwaliteits ingeval van verstedelijking in het landelijk gebied en voor windturbines Art 18 recreatiewoningen Art 26a Bollenconcentratiegebied Verder uit de Structuurvisie het provinciale belang "Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor recreatieve en toeristische voorzieningen" noemen</p>				
Landschap is kort beschreven in 1 themakaart, er is 1 extra verordening op het strand over strandavijlens. In de structuurvisie worden afzonderlijke landschapstypen niet verschillend behandeld of beschermd.	In het ruimtelijk beleid wordt onderscheid gemaakt tussen natuur met recreatief medegebruik en natuur met minder medegebruik. Natuur is uitgebreid, rest niet.			
<p>Voldoende ruimte voor het opwekken van duurzame energie: herstructureringsgebied windenergie op land, suggestiestrook, kleinschalige oplossingen voor duurzame energie</p>				Getijdenenergie op de brouwersdam en Oosterscheldkerkering (zonder het estuariene dynamiek in het Oosterschelde-bekken te verstoren)
<p>Behoud en ontwikkeling van groen om de stad en voldoende en gedifferentieerde ruimte voor recreatieve en toeristische voorzieningen: Ov-Knooppunt, recreatieknooppunt, kustplaats, wandelnetwerk, fietsnetwerk</p>		focus is op kustplaatsen, versterken ruimtelijke identiteit, achterland ontwikkelen voor langere verblijfsduur	zoekgebieden voor jachthavens	recreatiehotspots waar soms flexibel om mag worden gegaan met beperkingen vanuit rijk en waterschappen, langere verblijfsrecreatie, inspelen op ruimtelijke druk dmv realiseren tweede woningen
<p>Voldoende en gedifferentieerde ruimte voor economische activiteiten: Efficiënter benutten OV-knooppunt, nieuwe zeeluis (grijs), vastgesteld plan voor bedrijventerrein, zacht plan voor bedrijventerrein, vastgesteld plan voor kantoorlocatie, zacht plan voor kantoorlocatie Behoud en ontwikkeling van verkeers- en vervoersnetwerken: Regionaal HOV- nieuw of ingrijpende reconstructie(indicatief)</p>		focus op langzaam verkeer en ov richting de kustplaatsen, ook de bereikbaarheid van de natuurgebieden verbeteren	nieuwe ov-verbindingen, nieuwe parallel kustpad in de binnenduinaand	
De focus is hier op de kustplaatsen, die moeten verbeteren in ruimtelijke kwaliteit en hun identiteit als badplaats versterken. Kleinschalige woningbouw is mogelijk maar hier wordt niet specifiek op ingegaan.	Dit streekplan levert geen nieuwe opgaven of ontwikkelingen aan de Friese Waddenkust	Hebben uitgebreide visie op recreatie en landschappelijke waarden. Infrastructuur en natuur wordt minder genoemd, wel aandacht voor Natura 2000. De kustversterking is gecombineerd met recreatieve mogelijkheden.	Uitgebreide aandacht voor veiligheid (zandsuppletiebeleid voortzetten) en economisch aantrekkelijk (dmv toeristische-recreatieve potenties benutten). Ook focus op (getijden)energie.	Uitgebreide aandacht voor veiligheid (zandsuppletiebeleid voortzetten) en economisch aantrekkelijk (dmv toeristische-recreatieve potenties benutten). Ook focus op (getijden)energie.

6

Vervolgtraject

Antitankmuur bij Katwijk (foto: Marijke Beek)

6

Vervolgtraject

Deze inventarisatie is opgesteld in een kort tijdsbestek. Er is daarom gebruik gemaakt van bestaande data vanuit verschillende bronnen. Deze informatie blijkt niet altijd voor het gehele gebied voorhanden te zijn, waardoor enkele onderdelen niet zijn meegenomen in deze inventarisatie. Ook zijn gedurende het proces meerdere ideeën benoemd, die niet in deze inventarisatie konden worden meegenomen.

Daarom verdient het aanbeveling om de volgende projecten in een vervolgtraject op te pakken:

- Completeren van de inventarisatie van erfgoedwaarden in de Zuidwestelijke delta.
- Komen tot een waarde-stelling binnen de afzonderlijke inventarisaties. Bijvoorbeeld welke stedelijke wederopbouwgebieden waardevol en welke niet, welke bebouwing waardevol is en welke niet etc.
- Combineren van verschillende waarden met elkaar zodat duidelijk wordt waar overlap is en waar verschillende waarden met elkaar in conflict komen.
- Maken van een kaart waarin alle verantwoordelijke organisaties en eigenaren langs van de Nederlandse kust inzichtelijk worden en waar verantwoordelijkheden van verschillende partijen overlappen.
- Vertalen van de geïnventariseerde waarden naar het regionale schaalniveau, voor een preciezer beeld van de waarden en de huidige stand van zaken in het kustgebied.
- Onderzoeken welke economische druk er vanuit het binnenland op de kust ligt en waar dat tot een verschillende benadering van toekomstig beleid langs de kust kan leiden.

Bloemendaal aan Zee (foto: Strootman Landschapsarchitecten)

Bronnen

Literatuurlijst

Al het beeldmateriaal is (op)gemaakt door Strootman Landschapsarchitecten bv, tenzij anders aangegeven. Sommige beelden komen uit andere publicaties en van derden. Bij deze beelden zijn de bronnen aangegeven.

Rijksbeleid

- Ministerie van Economische zaken. Rijksnatuurvisie. Den Haag, 2014
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Ministerie van Economische Zaken. Structuurvisie ondergrond. Den Haag, 2014
- Deltaprogramma Kust. Nationale visie kust. Den Haag, 2013
- Rijksoverheid. Barro. Den Haag, 2011

Provinciaal beleid

- Provinciale Staten van Zeeland. Omgevingsplan Zeeland 2012-2018. Middelburg, 2016.
- Provincie Zuid-Holland. Visie op ontwikkeling van ruimte en mobiliteit. Den Haag, 2014
- Provincie Noord-Holland: Structuurvisie 2040
- Provincie Friesland: Streekplan 2007
- Provinciale kustvisie Noord-Holland
- Provinciale kustvisie Zuid Holland
- Provinciale kustvisie Zeeland

WAARDEN

Categorie	Legenda-eenheid	Bron
Ondergrond Noordwest-Europa	Duinen en wadden	Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening (ministerie van IenM, 2001)
Bebouwde kust	Bebouwing, jonge duinen en strandwallen, wegen	Top50-kaart, Ruimtelijke identiteit van de kust, Masterplan kust en erfgoed
Openheid landschap	Weidsheid, windparken in zee	Compendium voor de Leefomgeving (CBS et al., 2012), Alterra, ZKA Consultants & Planners, 2013, Onderzoek effecten Wind Op Zee
Natuurwaarden	Natura2000, Waterwinning en natuur, Natuurnetwerk Nederland	Pdok, Waterwinning en natuur, De betekenis van de drinkwatersector voor de natuur in Nederland. Alterra 2016, Provinciale visies
Recreatief gebruik	Intensiteit van het recreatief gebruik van de Noordzeekust	Decisio, 2011
Economische waarden	Windparken, gas- en olievelde, getijdenenergie, havens met vaarroutes	
Wind en Zon		compendium voor de leefomgeving
Donkerte	Lichtemissie	RIVM: Lichtemissiekaart 2015
Stiltegebieden	Stiltegebieden	Provinciaal georegister, IPO #
Cartografische montage van de kernkwaliteiten	Kustlandschapswaarden Groningen	Provinciaal Omgevingsplan Groningen
	Kustlandschapswaarden Friesland	Grutsk op E Romtekaart
	Kustlandschapswaarden Noord-Holland	Structuurvisie Noord-Holland
	Kustlandschapswaarden Zuid-Holland	Visie Ruimte en Mobiliteit Zuid-Holland
	Kustlandschapswaarden Zeeland	Kustlandschapswaarden
Erfgoedwaarden	Historische Vissersplaatsen en vuurtorens	Masterplan Kust en Erfgoed
	Havens, stations en toevoerlijnen	Masterplan Kust en Erfgoed
	Recreatie voor 1940: Badplaatsen, landgoederen/buitenplaatsen, gebieden met veel gezondheidszorg	Masterplan Kust en Erfgoed
	Militaire kustverdediging: Ringwalburgen, Linies en Limies, Cluster van militaire objecten	Masterplan Kust en Erfgoed
	Militaire kustverdediging WOII: Atlantikwall, belangrijk militair complex, tankmuur, rijksmonument, Koude Oorlog, Erebegraafplaats, Vliegveld, Cluster van militaire complexen	Masterplan Kust en Erfgoed
	Wederopbouw: Wederopbouwkeren, Deltawerken, Markant wederopbouwobject	Masterplan Kust en Erfgoed
Recreatie en toerisme	Badplaatsen inclusief boulevards, de belangrijkste ontsluiting ernaartoe, de havens en de recreatiegebieden	Ruimtelijke identiteit van de Nederlandse kust en provincie Zeeland
Infrastructuur	Wegen, scheepvaartroutes, spoor, knooppunten water-zee	Masterplan Kust en Erfgoed met aanvullingen van de provincies

VIGEREND BELEID

Categorie	Legenda-eenheid	Bron
Natuur	Natura2000, Natuurnetwerk Nederland, NN-grote wateren, natuurbeschermingswetgebieden, habitatrictlijngebieden, vogelrichtlijngebieden, natuur met extensief recreatief medegebruik, natuur met recreatief medegebruik, VHRgebied	Ministerie I&M, Provinciale Streekplan 2007 Friesland, Structuurvisie Noord-Holland, Visie Ruimte en Mobiliteit Zuid-Holland, Omgevingsplan 2012-2018 Zeeland, Provinciale Omgevingsvisie 2016-2020 Groningen
Kustveiligheid	Primaire waterkering, Basiskustlijn 2016, Maatregelen Deltaprogramma	Deltaprogramma Kust, Deltaprogramma Wadden (Masterplan Kust en Erfgoed)Rijkswaterstaat geodatabase
Veiligheidsnormen voor de kustlijn	Veiligheidsnormering	Rijkswaterstaat
Erfgoed	Unesco Werelderfgoed 2016, Rijksmonumenten, Archeologische monumenten, Gebied met (zeer) hoge archeologische waarde, Romeinse Limes, Aardkundig monument	Provinciale Streekplan 2007 Friesland, Structuurvisie Noord-Holland, Visie Ruimte en Mobiliteit Zuid-Holland, Omgevingsplan 2012-2018 Zeeland, Provinciale Omgevingsvisie 2016-2020 Groningen, Database RCE, Masterplan Kust en Erfgoed
Algemeen	beschermingscategorie 1(gebieden met bijzondere kwaliteit), beschermingscategorie 2(gebieden met een specifieke waarde)	Zuid-Holland: Visie Ruimte en Mobiliteit
Grondwater	Begrenzing van de kandidaat Nationale Grondwater Reserves, drinkwaterwingebieden en de 25-jaarszones	Een aanzet voor de begrenzing van Nationale Grondwater Reserves, Deltares, 2015, Provinciaal Georegister

Waddenkust bij Ameland (bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat)

Colofon

Deze inventarisatie en visualisatie voor de waarden van de Nederlandse kust is gemaakt door Strootman Landschapsarchitecten uit Amsterdam. De ontwikkelingsvisie is tot stand gekomen door een intensieve samenwerking met een projectgroep. Er is gebruik gemaakt van veel bestaande bronnen waaronder de Nationale Visie Kust (2013), nadere of bijzondere visies van de provincies Groningen, Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, het Masterplan Kust en Erfgoed, De ruimtelijke identiteit van de Nederlandse Kust, Kustanalyse Natuurmonumenten (Zuidwestelijke Delta) en andere door de projectgroep aangereikte documenten.

Projectgroep partners Kustpact

Versteegen, T.V.	Gemeente Zandvoort
Niemeijer, J.	Gemeente katwijk
Nobel P.D.	PWN
Hermens, S.	CRA
Verschuur M.	RCE
Oujamaa, I.	Waterschap Scheldestromen
Boom, B. van den	Natuurmonumenten
Eker, M.	Provincie Noord-Holland
Vos, J.M.	Provincie Noord-Holland
Elshof N.J.H.	Provincie Zeeland
Dicke, J.J.	Provincie Fryslan
Lindeloof, A. van de	Provincie Zuid-Holland
Dam, E. van	Provincie Zuid-Holland
Stee, S. van der	Strand Nederland

Projectteam Strootman Landschapsarchitecten

Berno Strootman
Remco van der Togt
Arjen Venema
Eva Willemsen
Michiel van Zeijl